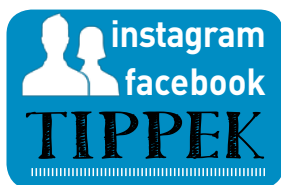

ÚJKELET

..... Izraeli magyar nyelvű független havilap .....

MIT JELENT RADIKÁLISNAK LENNI? ...és hogyan válik sajátjává valakinek az extrémista gondolkodás?

Szélsőjobb vs. Extrem bal

Lehet-e relevanciája az extrémizmus bármely formájának? Kommunikálhat-e valaki békés hídépítőként az egymást maró pólusok között anélkül, hogy kétszínűséggel, gerinctelenséggel vádolnák? És végül: létezhet-e extrém liberalizmus, amely minden szélsőséget – balt és jobbot is – elfogad?

Személyes történetek – mindkét oldalról, és persze középről. Az Új Kelet szerzői, reflektálva az Európában és Közel-Keleten zajló extrémista merényletekre megpróbálják definiálni, honnan ered, miként működik a szélsőséges gondolkodás. Ez márciusi lapszámunk fő vezérfonala.

Mi, radikális cionisták

Isten, haza, család. Tudjuk, hogy a jobboldal számára mit jelentenek a hagyományok, a gyökerek – a Tóra és Izrael földje – az örökség, amelyet nemcsak őriznek, de küzdenek is értük. De vajon értékvesztett-e az, aki nem (vagy nem úgy) tiszteli a fenti szentségeket, mint a cionisták?

És ha már a nagy szavaknál tartunk – hogyan viselik a jobboldaliak a „cionistázást” és azt, amikor szélsőségesként, radikálisként hivatkoznak rájuk? Lehetséges-e, hogy ezek az erős értékek hozzásegítettek minket egy s máséhoz – például magához Izrael létehez?

Róna Asher írása egy jobboldali szemszögéből értékeli az országban jelen lévő szélsőségeket.

Róna Asher cikke a 8. oldalon

Nacionalizmus – liberalizmus

Egy, az izraelihez hasonló jobboldali narratíva mellett nincsen egyszerű helyzetben a baloldal: a radikális eszmék és hangzatos kulcsszavak mellett nehezen rúg labdába az, aki a balol-

dali középutat választaná. Mit képvisel egy középutas baloldali és mi határolja el a radikális, az Izraelt bojkottáló szélsőbaltól?

Frankpeti írása a 6. oldalon

FOTÓ: PAVEL WOLBERG-PURIM, HEBRON 2004

A TARTALOMBÓL:

Görögország, az EU „árulója”

Avi Ben Giora cikke

Csak az Iszlám a hibás?

Steiner Dóra esszéje

Falafel, halva, happy hour

Grünhut Évával a jeruzsálemi piacon

Édes éden lenn délen

Eilatón jártunk

A denevér Tel-Avivban

A Budapesti Operett vendégszínház

Zakaim

Egy iráni étterem Izraelben

Egészségünkre!

Krasznai Éva ismét az Új Keletben

Börtönben marad Kacav

SZABADULÁSÁT KÉRTE

Mose Kacav egykori elnök, miután le-töltötte a kétféle nemi erőszak és az igazságszolgáltatás akadályozása miatt rárótt börtönbüntetése kétharmadát, most jó magaviseletre való hivatkozással büntetés rövidítését kéri. A politikus az eljárás és a börtönének során soha nem mutatott büntudatot vagy kért bocsánatot az áldozataitól.

Az Izraeli Börtönrendszert (IPS) e hónap végén vitatja meg a 2011 decembere óta börtönbüntetését töltő Kacav kérelmét az eredetileg hét évre szóló büntetés rövidítéséről. A Jedioth Ahronot úgy tudja, hogy az államügyész nem támogatja a kérelmet, mert Kacav soha nem ismerte el vétességét, nem mutatott büntudatot tettei miatt és megtagadta a részvételt a szexuális bűnelkövetők számára rendezett rehabilitációs programban a börtönben.

Kacav egyébként megfelel a korai szabadonbocsájtásra vonatkozó kritériumoknak: idős, nem jelent veszélyt a nyilvánosság számára, és jó magaviseletet mutatott a börtönben, tettének nyilvánosságra kerülésekor önként mondott le a magas pozíciójáról.

A 10-es tévécsatorna szerint a kegyelmi bizottság várhatóan elutasítja majd Kacav kérelmét, bár egy magánbeszélgetésen Ajelet Shaked igazságügyi miniszter és Reuven Rivlin államelnök is a kegyelmi kérvény támogatása mellett foglalt állást. Ezt hivatalosan mindkét politikus irodája tagadta. Az izraeli törvények értelmében Kacav áldozatai írásban tiltakozhatnak a politikus korai szabadonbocsájtása ellen.

Sivan Erush

GYŰJTŐ VÁSÁROL
.....
régii IWC Schaffhausen,
Patek Philippe karórákat,
régii magyar könyveket és
Magyarországgal kapcsolatos
régii tárgyakat.
+972 (54) 584 2310

FEGYELMEZETLEN AZ ISZRAELI AUTÓS

202 km/h rekordsebesség

A március 11-13-i hétvégén a közlekedési rendőrség összesen 480 rapportot adott gyorshajtó vezetőknek. A „sebességi rekordot” egy tirai arab sofőr kapta, aki 202 kilométeres óránkénti sebességgel vezette kocsiját a 6-os úton, ahol 120 km/h a legnagyobb megengedett sebesség. Ebből kitűnik, hogy fegyelmeztelenségben nincs különbség arab és zsidó autóvezető között. A legtöbb és legsúlyosabb baleseteket mégsem ez, hanem a szabálytalan előzés okozza: ezért 120 autóvezetőt írtak fel. Hasonló veszélyeket rejt a mobiltelefon használata vezetés közben: kihangosító nélküli telefonálásért 230 vezetőt fizet büntetés.

A legtöbb sebességgel járó balesetet továbbra is a Tel-Avivot Jeruzsálemmel összekötő 1-es úton regisztrálták, 2015-ben ezen a mindössze 63 km-es szakaszon átlag heti 340 koccanás, ütközés, halálos baleset történt. Hasonlóan szomorú statisztikával bír a Tel-Avivból Haifába vezető 95 km-es útszakasz, itt heti átlag 240 baleset történik. Az abszolút csúcstartó a Ráannana északi lejáró és a Deror csomópont közötti alig 10 km útszakasz, itt hetente 100 baleset történt. Bár a halálos balesetek száma 2011 óta folyamatosan csökken, még mindig havonta több mint húszan veszítik életüket Izrael útjain.

Halmos László, Sivan Erush

Az izraeli nők tovább élnek

KEVESEBBET KERESNEK, JOBB DIÁKOK

Az Izraeli Statisztikai Hivatal a nemzetközi nőnap alkalmából a „gyengébbik nemmel” kapcsolatos statisztikákat közölte. A nyet által idézett adatsorból kiderült, továbbra is elég magas, 33,1%-os a nők és férfiak közötti átlagbér különbség, jól lehet arányaiban több lány érrettségizik le és a felsőoktatásban is több a női hallgató.

A hivatal 2014-es adatai szerint több mint hárommillió 15 évnél idősebb nő él Izraelben. A lányok 68%-a, míg a fiúk csak az 55%-a jut el az érettségig. A 2014-15-ös tanévben, a felsőoktatásban tanuló 311 ezer diák csaknem 60%-a volt nő, ugyanez az arány az 1969-70-es tanévben 43% körül volt. Az egy évtizeddel korábbiakhoz képest az izraeli lányok később mennek férjhez (általában 25,1 éves korukban), az első gyerekszülésekor általában már 26,5 évesek.

A fejlett országok statisztikájához hasonlóan Izraelben is 65% körüli a nők foglalkoztatása. A dolgozó nők kétharmada teljes munkaidőben, heti 35 óránál többet van távol az otthonától, csak 32,4%-ukat foglalkoztatják részmunkaidőben. A nők 90%-a elé-

gedett a munkájával, 41%-uk „nagyon elégedettnek” vallotta magát a felmérés készítésekor. 2014-ben a két nem közötti fizetéskülönbség meghaladta a 30%-ot, a női munkavállalók átlagos jövedelme 7439 sékel volt, ezzel szemben a férfiak 11,114 sékeles havi bért vihettek haza. Érdekes különbség, hogy míg az önállóan dolgozó nők átlagfizetése 6,847 sékel (8%-al kevesebb mint egy alkalmazotté), az egyéni vállalkozásban dolgozó férfiak jövedelme 12,454 sékel (10%-al több, mint alkalmazottként).

Munkanélküliség tekintetében jobban teljesítenek a nők, köztük csupán 5,27 százalékos a munkanélküliség, szemben a férfiak 17,5 százalékos munkanélküliségi rátájával, ami magasnak számít az OECD országokon belül, de szerencsére messze elmarad a görög férfiak 21,55%-os munkanélküliségi arányától.

A nők várható élettartama Izraelben folyamatosan nő, 2013-hoz képest egy év alatt 0,2 évvel, és már meghaladja a 84 évet, míg a férfiaké átlag 80,2 éves korukig élnek a Szentföldön.

Sivan Erush

Kétezer éves aranylelet

KIRÁNDULÓ BUKKANT RÁ GALILEÁBAN

Az i. sz. 2. századból származó aranyérme egyik oldalán Augustus római császár képmása, másik oldalán pedig a római légiók jelei láthatóak. Az izraeli közszolgálati rádió szerint különlegességét jelzi, hogy csupán egyetlen hasonló érmét tartanak nyilván a világon, amely a londoni British Múzeumban található.

A régészek szerint az érme a római légiók kétezer évvel ezelőtti jelenlétére utal a térségben, valószínűleg azoknak a katonai egységeknek a nyomát jelzi, amelyeket a Bar Kohba-felkelés leverésére küldtek. Az ebből a korból származó írásos források szerint a római katonák zsoldja negyedévente három arany volt, tehát az érme egy korabeli harcos egész havi járandóságát jelentette.

A Rómában i. sz. 107-ben készült aranyérmét Traianus római császár verette, az elődjei tiszteletére készített sorozat része volt. A lapnak nyilatkozó érmeszakértő szerint igen jól megfizették az egykori katonákat, egy ilyen érme nagyon sokat ért, hetvenöt ezüsttel volt egyenértékű. Komoly értéke miatt a római légionáriusok nehezen tudtak vele fizetni a korabeli piacokon, mert alig akadt, aki felváltja pénzüket.

Az értékes kincsre a Kfar Blum kibuc egyik lakója bukkant rá, amikor kiránduláson vett részt egy csoporttal. Az érmét azonnal átadta az az Izraeli Régészeti Hatóságnak (IAA), és ezért rövidesen elismerő oklevelet vehet át.

MTI/Shiri Szusza

FOTÓK: ERECPRESS, MTI

Izraeli a legidősebb férfi

TŰLÉLTE AUSCHWITZOT

A Guinness március 11-én jelentette be, hogy a haifai Israel Kristall tartják nyilván mint a világ legidősebb férfi-ját. Az 1903-ban Lengyelországban született Israel a japán Jasutaro Koide rekordját vette át, aki idén januárban 112 éves és 312 napos korában adta vissza lelkét a Teremtőnek. Az ünnepélyes oklevéltadásra március 11-én került sor, ekkor Israel már 112 éves és 178 napos volt. A bensőséges ünnepségen gyermekei, unokái déd- és ükunokái köszöntötték.

A vallásos családból származó Israel Kristal az I. világháborút követően elköltözött szüleitől és cukrászként dolgozott Lodzban, ahol megnősült. A német megszállás után 1939-ben őt és családját a lodzi gettóba zárták, ahol két gyermeke meghalt, őt és feleségét pedig a gettó felszámolásakor Auschwitzba küldték. Israel innen már csak egyedül tért haza, felszabadulásakor csupán 37 kilót nyomott. Második feleségével és fiával 1950-ben alijázott Izraelbe és Haifán folytatta a családi vállalkozást, nyugdíjba vonulásáig édességeket készített. Amikor a Jerusalem Post tudósítója a hosszú élet titkáról faggatta, azt mondta nem tud ilyet mondani, ő csak egész életében szorgalmasan dolgozott és megpróbálta újraépíteni, ami elveszett. „Voltak nálam szebbek, okosabbak, egészségesebbek, az hogy végül én maradtam életben, az fent volt megírva” – mondta Israel.

A ma élő legidősebb nő az amerikai Susannah Mushatt Jones, aki 115 éves és 249 napos. A Guinness minden idők legöregebb embereként a francia Jeanne Calment tartja nyilván, aki 122 éves 164 napos volt, mikor el-távozott közülünk.

Sivan Erush

Magyarok segíthetik a gázkitermelést

A MISKOLCI KÉPZÉS EGYEDŰLÁLLÓ

Hétfőn Miskolcon járt Ilan Mor, Izrael állam magyarországi nagykövete. Látogatása során a nagykövet többek között felkereste a Miskolci Egyetemet is, ahol tárgyalás kezdődött az új izraeli tengeri gázlelőhelyek kiaknázásával kapcsolatos együttműködésről. A dr. Torma András rektorral folytatott megbeszéléseket követően várható, hogy a köztudottan magas színvonalú mérnökképzést nyújtó Miskolci Egyetem diákjai és végzettjei hamarosan részt vesznek majd az izraeli gázkitermeléssel kapcsolatos munkákban.

Sivan Erush

Magyarországon egyetlen helyen, a Miskolci Egyetem Gázmérnöki Intézetében folyik gázmérnök- és gázzakmérnök-képzés. Gázmérnöki ismereteket Európában is csak néhány egyetemen oktatnak. A Gázmérnöki Intézet Tanszék oktatási és kutatási szakterületének középpontjában a földgázellátás teljes vertikumuma, a földgáz szállítása, tárolása, elosztása, továbbá a földgázkereskedelem, a földgázpiac és -gazdálkodás, a földgáz energetikai hasznosítása, a hatékony és környezetbarát gázfelhasználás áll. A tanszék oktatási és kutatási szakterületének fontos szegmensét képezik a földgázzal kombinált megújuló energiarendszerek, a földhő – geotermikus energia, a biogáz, a biomassa és a napenergia termelése és hasznosítása. A tanszéki szakmai munka egyik fontos alappillére a szénhidrogénipari transzportfolyamatok kutatása.

Meg kell védeni Izraelt Szíriától

A GOLÁN NEM LEHET FRONTVONAL

Benjámin Netanjáhu kormányfő Izraeli védelmi érdekeit is érvényesíteni szeretné a Szíriai polgárháború lezárását szolgáló rendezésben – jelentette pedig a gettó felszámolásakor Auschwitzba küldték. Israel innen már csak egyedül tért haza, felszabadulásakor csupán 37 kilót nyomott. Második feleségével és fiával 1950-ben alijázott Izraelbe és Haifán folytatta a családi vállalkozást, nyugdíjba vonulásáig édességeket készített. Amikor a Jerusalem Post tudósítója a hosszú élet titkáról faggatta, azt mondta nem tud ilyet mondani, ő csak egész életében szorgalmasan dolgozott és megpróbálta újraépíteni, ami elveszett. „Voltak nálam szebbek, okosabbak, egészségesebbek, az hogy végül én maradtam életben, az fent volt megírva” – mondta Israel.

Egy nappal a törekeny szíriai ideiglenes tűzszünet életbe lépte után az izraeli kormányfő hangsúlyozta, hogy nem fogadja el sem Libanon Szíriából történő fejlett fegyverekkel való ellátását, sem azt, hogy „a terror frontját hozzák létre a Golán-fennsík”, amelynek nyugati részét Izrael az 1967-es háborúban foglalta el Szíriától.

Külföldi lapértékelések szerint a szíriai polgárháború öt éve alatt Izrael többször is légitámaszpontot hajtott végre szíriai területen olyan, Bassár al-Aszad oldalán harcoló libanoni síta Hezbollah egységek ellen, amelyek fejlett harci eszközöket próbáltak Szíriából Libanonba juttatni. Ezeket a

támadásokat az izraeli illetékesek hivatalosan nem ismerték el, de nem is cáfolták, miközben számos alkalommal hangsúlyozták, hogy Jeruzsálem nem tűri el a Hezbollah felfegyverzését. A kormány szokásos vasárnapi üléséről beszámoló híradás szerint a megbeszélés kezdetén a kormányfő kijelentette, hogy Izrael üdvözi a stabil, hosszú távú és valódi szíriai tűzszünet elérése érdekében tett erőfeszítéseket. Netanjáhu ugyanakkor elárulta, hogy „minden szíriai rendezésnek tartalmaznia kell Irán izraeli elleni, Szíria földjéről induló agressziójának megszüntetését”.

Egy nappal a törekeny szíriai ideiglenes tűzszünet életbe lépte után az izraeli kormányfő hangsúlyozta, hogy nem fogadja el sem Libanon Szíriából történő fejlett fegyverekkel való ellátását, sem azt, hogy „a terror frontját hozzák létre a Golán-fennsík”, amelynek nyugati részét Izrael az 1967-es háborúban foglalta el Szíriától.

Külföldi lapértékelések szerint a szíriai polgárháború öt éve alatt Izrael többször is légitámaszpontot hajtott végre szíriai területen olyan, Bassár al-Aszad oldalán harcoló libanoni síta Hezbollah egységek ellen, amelyek fejlett harci eszközöket próbáltak Szíriából Libanonba juttatni. Ezeket a

A Hamász kikötőterve

A CAHAL IS TÁMOGATJA

A Gázai övezet gazdasági helyzetének javítását, és ezért kikötő építését sürgették az izraeli hadsereg magas rangú tisztjei, egyetértésben az övezet irányító Hamász radikális palesztin szervezettel, amely egyenesen robbanással fenyegetett, ha nem sikerülne meggyezni a kikötő létrehozásáról.

Egy névtelenül nyilatkozó magas rangú izraeli katonai illetékes szerint a hadseregben úgy vélik, hogy Jeruzsálemnek foglalkoznia kell a súlyos gázai gazdasági helyzettel és vizsgálnia kell a kikötő létrehozásának tervét a bajok orvoslása érdekében – jelentette csütörtökön az izraeli közszolgálati rádió.

A hadsereg egyik vezetője arra is figyelmeztetett, hogy ha nem enyhül a gazdasági válság az övezetben, és az ott élők úgy érzik, hogy nincs vesztegetniük, akkor az izraeli hadsereg elretentő erejétől függetlenül megnő a súrlódás veszélye Izraelrel.

Ugyanakkor a Hamászsal rivális, mérsékelt palesztin Fatah párt egyik vezetője a Háárecnek azt mondta, nem hisz abban, hogy a közeljövőben létrejönne a kikötő. Szerinte „annak megépítése izraeli érdek lenne, mert Jeruzsálem a Hamász további uralmát szeretné Gázában, hogy megakadályozza a két rivális palesztin párt, a Hamász és a Fatah kiegyezését”.

A Gázai-övezet kikötője ügyében eddig legalább öt javaslat került napirendre: egy egyiptomi területen, a Sínai-félsziget partvidékén, al-Arisnál épülő létesítmény, egy mesterséges kikötő felhúzója szemben a gázai partvidékkel, egy a gázai part területén, egy elkülönített rész az asdódi ill. egy ciprusi, már létező kikötőben.

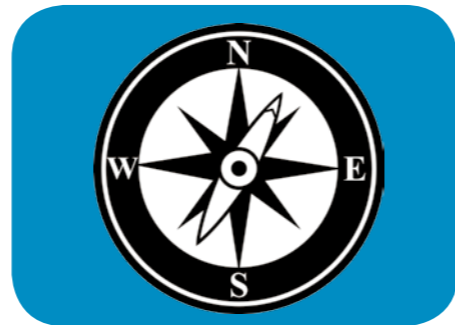
Izraelben a Háárec szerint a magas rangú katonatisztek és több miniszter elvileg támogatják az ügyet, különösen, ha cserébe sikerül hosszú távú tűzszünetben is megállapodni. A kérdés mégsem egyszerű, mert Netanjáhu miniszterelnök és Jaalon védelmi miniszter ellenzi a gázai kikötő tervét.

Már a legutóbbi, 2014-es háború előtt is a tengeri kereskedelem kapujának létrehozása volt a Hamász egyik legfontosabb követelése, amit akkor Izrael és Egyiptom is elutasított.

MTI/Shiri Szusza

Két szék között

ÁRULÓ A NACIONALISTÁKNAK, CIONISTA DISZNÓ A LIBERÁLISOKNAK

Amint elmondom valakinek, hogy nem vagyok se jobbos, se balos, máris „két szék között a padlóra” zuhanok, és nem vagyok elég „igaz ember” egyik oldalán sem.

Talán meglepő, hogy politikával foglalkozom, de nehéz időkben néha letér a megszokott útról az ember. Nálam a politika mindenben jelen van egy kicsit – a zenében, amit hallgatók, a ruhákban, amit hordok, az ételben, amit főzök. Valójában minden egyes apró döntéssel kiállok valami mellett. De ez sosem azt jelenti, hogy választanék az arab vagy a zsidó oldal között, vagy a vallásosság és az ateizmus között. Ellenkezőleg. Nálam ez arról szól, hogy az egymástól való elkülönülés helyett az egységet választjuk. Én ebben hiszek.

Jaffában élek és dolgozom, és nap mint nap hallom, hogy az arab fiatalok héber kifejezéseket használnak, amikor egymással beszélgetnek, és nemegyszer hallom, hogy muszlimok rettentő hálások azért, hogy van izraeli útlevelük, ezért nem kell tartaniuk az extrémistáktól, akik ezt a végeérhetetlen drámát fenntartják Izrael körül. Közben olvasom a gyűlölettel sugárzó kijelentéseket és a fenyegető újságcímeket mindkét oldalon, akik bosszúra és pusztításra szólítanak fel, és szégyellem magam.

Adok-kapok

Nem árnítom magam azzal, hogy képes vagyok elfogulatlanul írni arról, ami a Kéz-Keleten történik. Ugyanakkor azzal sem hitegetem magam, hogy az „én igazságom”, az egyetlen igazság. Abban viszont biztos vagyok, hogy senki sem tud teljes(ebb) képet alkotni anélkül, hogy megismerne, átgondolná és megszívlelné a másik fél álláspontját. Téved, aki azt hiszi, hogy a háborúban álló országok polgárai egymás ellenségei. Megvisel és összetör minden halálhír, kétségbeesetten keresgélnek a friss hírek között, miközben időről időre rakéták robbannak a fejem felett, és ezekben az időszakokban naponta többször is futva kell óvóhelyet keresni.

Ahogy ebből a fenti mondatból is kitűnik, az élet egyáltalán nem zajlik a

normális mederben, és akkor nekünk még jobb dolgunk van. Szíriában, Jemenben, Libanonban, és lassan már Európában sem zajlik semmilyen mederben. Gáza várost a legvadabb horrorfilmek vagy lövöldözős számítógépes játékok végkifejletéhez lehet csak hasonlítani – vagy talán még inkább a végkifejlet előtt álló bizonytalansághoz. Palesztin édesapák nyilatkoznak a gyermekeik fájdalmas elvesztéséről, az interjúkban pedig arról gyózkódnak: ezek az emberek nemhogy terror-szervezetként könyvelik el, de kimondottan szeretik a Hamászt, és inkább meghalnak a hazájukért, minthogy behódoljanak az őket elnyomó cionisták hatalmának, akik őket elűzték, és évtizedeken át egy nyomorregyedbe kényszerítették.

Disszonanciáink

Ez az ő valóságuk – ideát viszont egész más valóságot látunk: az izraeliek ugyanis szerencsére nem azonosak azzal a két tucat tébolyulttal, akik tapsviharral köszöntenek minden robbanást amikor a hadsereg Gázát bombázza. Az országban másfél millió arab van, főként muszlimok, de akadnak keresztények is, és rengeteg városban – mint például Haifa vagy Tel-Aviv-Jaffában – egy emberként tüntetnek a háború ellen. Ahogy egy jaffai arab barátom fogalmazott: „Mindkét félre mérgek vagyunk, a Hamász csinálja a balagant” – mondja héber szlenget fűzve a mondandójába.

Ugyanakkor korántsem ilyen rózsás a helyzet a gázaiakkal: vezetőik, a Hamász a palesztinok szenvedéseit véres kardként hordozva agítálja a világot a cionisták ellen, az anti-Izrael kampányokba pedig rengetegen szállnak fel, hogy tengeren, terroralagutakon keresztül tömegével hatoljanak be Izraelbe – felfegyverkezve. Egyenlőtlen a küzdelem, mert amíg a világ nem vonult utcára több száz ezer szíriai lemorzsolását követően, amint Izrael a téma, Európa azonnal forrong. És persze egyenlőtlen, mert van egy fél, amely hajlandó lenne egyezséget kötni, és egy, amely nem egyezkedik, nem fogadja el Izrael létezését, és nem törekszik semmiféle békére.

A világ mérges ránk, amiért van felettünk egy rakétapajzs, amely a leg-

naponta a palesztinok szenvedéseivel, pedig ignorálni őket nem megoldás. Ez egy olyan probléma, amit csak együtt tudunk kibogozni. Sok történetet és sorsot kell megismernünk, és tisztában kell lennünk a történelemmel is – már csak azért is, mert a palesztinoknak is tartozunk annyival, hogy védelmet is biztosítsunk nekik, ha már a többi arab ország nem fogadta be őket.

Egyenlőtlen küzdelem

Egyre több palesztin személyes története lát napvilágot arról, hogyan fosztotta meg őket a Hamász otthonuktól, hogyan kötelezi a szervezet védelmi pénzt fizetésére a térség keresztény lakosait, és hogyan nevelnek tökéletes emberi pajzsokat gyerekekből – abban bízza, hogy mindezt (és még többet) Izrael nyakába varrják, amely így a globális szociális elszigetelődés áldozata lesz.

„Egyenlőtlen küzdelem” – mondják sokan. Szerintünk is az. Izrael egyenlőtlen küzdelmet folytat egy olyan politikai vezetés ellen, akik kilóra adják el halott palesztin gyerekek képeit az anti-Izrael szalagcímekért cserébe, a nyugati média pedig boldogan fogadja, hisz sztori van, és a második világ-háborút megelőző zsidógyűlölet is épp Jaffában – egy emberként tüntetnek a háború ellen. Ahogy egy jaffai arab barátom fogalmazott: „Mindkét félre mérgek vagyunk, a Hamász csinálja a balagant” – mondja héber szlenget fűzve a mondandójába.

Egyenlőtlen a küzdelem, mert a Hamász vezetői gyerekeket szállító mentőkben, mecsetekben bújnak el, a tüzzszünetet pedig arra használják fel, hogy tengeren, terroralagutakon keresztül tömegével hatoljanak be Izraelbe – felfegyverkezve. Egyenlőtlen a küzdelem, mert amíg a világ nem vonult utcára több száz ezer szíriai lemorzsolását követően, amint Izrael a téma, Európa azonnal forrong. És persze egyenlőtlen, mert van egy fél, amely hajlandó lenne egyezséget kötni, és egy, amely nem egyezkedik, nem fogadja el Izrael létezését, és nem törekszik semmiféle békére.

A világ mérges ránk, amiért van felettünk egy rakétapajzs, amely a leg-

többi konfrontáció során több ezer rakétát védett ki. És bár a napi százszázötven rakéta kilencven százalékát leszedi, azért jó tudni, hogy a fennmaradó tíz százalék is sok áldozatot jelentett Izraelben a legutóbbi háború során. Köztük akad ártatlan civil, és csecsemő is, de benzinkutat robbantottak fel és házakat romboltak le a Hamász rakétái – köztük egy Hebronban élő arab családot is.

Tisztában vagyok vele, hogy a gázai áldozatok száma ennek sokszorososa – ám míg Izrael azért a világ egyik legdrágább országa, mert elképesztő mennyiségű pénzt fektet – jogosan – a biztonságba, addig a Hamász vezetője az elmúlt tíz év Gázának szánt adományait fegyverkezésbe, saját luxus-kocsikba és négy feleségbe fektette, a polgárait pedig hagyta védelem nélkül szenvedni. Nem kell túl szofisztikáltan gondolkodni, hogy az ember feltegye a kérdést: ki a felelős a gázai civilek haláláért – a Hamász, vagy Izrael? Egyértelmű választ adni erre a kérdésre lehetetlen – hiszen egyénenként, politikai és vallási meggyőződésenként változik, ki hogyan látja a világot.

Miért azzal vagyunk elfoglalva, hogy ki volt itt előbb, ahelyett, hogy azt tanítanánk, mennyire fontos a béke, a féltétel nélküli szeretet és a tanulás? Mielőtt ítéletet mondanánk, vegyük figyelembe, hogy nem látjuk a teljes képet – mindkét oldalon sokan szenvednek. Ne hibáztassunk másokat! Me várjunk arra, hogy a miniszterünk, az elnökünk, vagy a rabbink oldja meg a problémákat, és helyette fogadjuk el azt az alapvetést, hogy nincsen külső ellenségünk. Az egyetlen ellenségünk a saját, beszűkült gondolkodásunk. A féltelmeink, az egoizmusunk, és az az igényünk, hogy uniformizáljuk magunk körül a világot.

De az emberek nem egyformák – hála Istennek –, és sosem lesznek azok, így inspirálhatják egymást kölcsönösen a különböző kultúrák. Tanulhatunk egymástól – elfogadást, új dolgokat, vagy régiakat, amiket elfelejtettünk. Ahogy Kipling mantrázza a dzsungel könyvében: „Egy vérből valók vagyunk, te meg én.” ■

whitecityboy.com
facebook.com/SteinerKristofOldala

A dobozon kívül

MERT MINDIG VAN MÁS MEGOLDÁS

Minden országban vannak radikális, mások kirekesztésén munkálkodó csoportok, és mindenhol vannak a világon mindent és mindenkit elfogadó liberálisok. És persze Izraelben és Gázában is akadnak szabadgondolkodók, akik a dobozon kívül keresik a megoldásokat.

A cionista muszlim

Izraelben él egy tizenhat éves srác, Mohammad Zoabi, akinek már a nevéből sem nehéz kitalálni: a fiatalember arab és muszlim. A csavar viszont az, hogy ezzel párhuzamosan izraelinek vallja magát – és cionistának. YouTube csatorniján hétről hétre be-köszön, és elmondja a véleményét az aktuális politikai helyzetéről – héberül, arabul, és angolul. Elképesztően határos például az a videója, amelyben – a legutóbbi háború kezdetén – ahhoz a két palesztin férfihoz szól arabul, akik elrabolták majd kivégezték a három izraeli kamaszfiút. Amikor pedig szélsőséges nacionalista izraeliek „válaszul” elraboltak egy palesztin fiút és kegyetlenül végezték vele, Mohammad kijelentette: a cionizmust nem szabad összemenni a vallási fanatizmussal alapuló kegyetlenségekkel.

„A cionizmus nem azt jelenti, hogy csak a zsidóknak van helye ebben az országban, hanem azt, hogy a zsidók teremtetek egy országot, ahol mindannyiunknak van helyünk.” A srác odáig merészkedett, hogy amikor egy interjúban megkérdezték tőle, mit tanácsolna, hogyan érezhetően meg

inkább a kormány Izrael másfél millió arab állampolgárával, hogy egyenlő tagjai a társadalomnak, így felelt: „Lehetetlen, hiszen eleve minden jogunk megvan: egyetemre mehetünk, munkát vállalhatunk, gyakorolhatjuk a vallásunkat. Egyetlen tanácsom lenne: katonaságra kötelezni a muszlim vallású izraelieket is – hiszen, ha egyenlőek a jogaik, a kötelességeik is egyenlőek kell hogy legyenek.” Mohammad nem titkolt szándéka, hogy „ha nagy lesz”, politikusként egyenesse Izrael útját, vagy ahogy ő fogalmaz: „Ezt a csodálatos, demokratikus nemzetet!”

A palesztin lány, akit sajátjai nem hagynak élni

Mi újság a fal túloldalán? Hol vannak azok a szabadgondolkodók, akik Malala Yusufzaihoz hasonlóan bátran felállnak, és elmondják, mi a helyzet. Van ilyen – igaz, röviddel a „coming out”-ja után Londonba kellett költöznie, mert halálos fenyegetéseket kapott.

Christy videóblogja azzal vált híressé, hogy elmondta a világnak: ő bizony vásárolgatni, tanulni, tornázni, bulizni szeretne, és egyébként is, ő a maga részéről úgy hordja a haját,

Palesztin és baloldali tüntetők a hadsereg sorfalával szemben Bilinben

ahogy neki tetszik. „A palesztin közönség mindig is kivetett magából, mivel az én családom keresztény. Arról nem beszélek senki, hogy ők épp olyan kegyetlenül kergetik el a keresztényeket a földjükön ma is, ahogy anno minket a zsidók” – mondja.

Christy egy gyermekkori barátját veszítette el, amikor egy izraeli katonai össztévesztette az autójukat egy terrorista kocsiával. „Ugyanolyan típusú és színű kocsi volt, és mindkettőt kilőtték” – meséli. „Kérdés viszont az, hogy az én embereim miért hoznak engem olyan helyzetbe, hogy vadásszanak ránk. Miért tanítanak öt-éves gyerekeket zsidókat kövezni? Én, mint palesztin azt mondom: mi más választása lett volna Izraelnek, mint hogy felhúzzon egy falat?”

Gázai gyerekek, zsidó orvosok

Az együttlétezés eszméjét követi a nemzetközi Save a Child's Heart projekt is, amely Tel Aviv elővárosában, Holonban palesztin, afrikai, és iraki gyerekek életmentő műteteit végzi. „A kardiológiai osztályunkon és az intenzív osztályunkon is találkozunk velük – mondja a szervezet egyik gyermekorvosa, Matan Attias. – A gázai, hebroni, betlehem (azaz palesztin) édesanyák a szervezet költségén, adományokból utaznak Tel-Avivba. Bár a szülők nagy része hálával és kedvességgel tekint ránk, előfordul, főként ha a gyermek egészségi állapota aggasztó, hogy egyfajta ellenségként kezelnek minket” –

mondja Matan. A szervezet ars poétikája egyszerű: ők nem azzal foglalkoznak, hogy az országok vezetői és hadseregei háborúznak, hanem azzal, hogy minden anya számára egyformán fontos a gyermeke élete. „Akármik akármik mondhat Gázában, én a saját szememmel láttam: ideát nem számít, hogy valaki zsidó-e vagy arab, csak az, hogy jó szándékú ember-e” – mondja egy gázai anya. Hasonlóan járnak el az izraeli magánkórházak is: nemrég például Mahmud Abbász, a palesztin vezető felesége járt itt egy rutinműtéten.

ÉS A KÖVETKEZŐ GENERÁCIÓ?

A Kids Creating Peace alapítvány palesztin és zsidó gyerekeknek szervez közös programokat. A tel-avivi szervezet zsidó és arab önkéntesei muzulmán iskolákba látogatnak el, máskor a palesztin gyerekek érkeznek zsidó iskolákba, és kreatív játékokon keresztül igyekeznek megmutatni: ha legyőzik az egymástól való féltelmüket, barátok is lehetnek.

Karen Berg, az alapítvány igazgatója azt szokta mondani: „A gyerekeink a jövőnk.” Mert ha nem tanítjuk meg a gyerekeket arra, hogy ne kövessék el a mi hibáinkat, a világnak hamarosan lángokba borul. Ha meg akarjuk adni nekik a lehetőséget arra, hogy boldog, hosszú életük legyen ezen a bolygón, nem nevelhetjük őket gyűlöletre a fal egyik oldalán sem – sem bármelyik országban. ■

Steiner Kristóf

FOTÓ: JIPONI ITZHARI

HOL SZEREZHETŐ BE AZ ÚJ KELET?

Az Új Kelet minden hónap utolsó csütörtökén jelenik meg, és előre megrendelhető Izrael legnagyobb könyvtárházában, a Steimatzykban. A kasszáján bárki jelezheti, hány példányra tart igényt, és hosszútávon is a hozzá legközelebb eső üzletbe kérheti a lapot. További információ az egyes üzletek közvetlen elérhetőségéről a Steimatzyk központi számán: **1-700-70-66-00** (Izraelből), mail cím: **service@steimatzyk.co.il**

A lap emellett számos kioszkba és lottózóba is bekeríthető – arra biztatjuk olvasóinkat, hogy lakóhelyükhöz, munkahelyükhöz közeli kioszkban adjanak le rendeléseket. Akiik tavaly év közepén fizettek elő az újságra, továbbra is rendszeresen kapják azt – új előfizetéseket azonban egyelőre nem áll módunkban regisztrálni, ezért köszönjük a türelmet és a megértést. Magyarországi terjesztés, szponzoráció és együttműködések kapcsán várunk ötleteket, érdeklődőket, segítőkészt és barátokat – elektronikus levélcímlünk: **ujkelet@gmail.com**

Praktikus információkkal, kollaborációkkal és hirdetésekkel kapcsolatos kérdésekkel bárki fordulhat bizalommal az Új Kelet felelős szerkesztőjéhez, Salamon Sárahoz: **052-797-1655** (Izraelből), **00-972-52-797-1655** (Magyarországról).

Mi, radikális cionisták

IDEOLOGIA ÉS IDENTITÁS

..... Róna Asher .....

Könnyen minősítünk – főleg azokat, akik a politikai spektrum másik végén állnak. Ők a radikálisok, akik nem nyugszanak és csak bajt hoznak. És könnyen dobálózunk szavakkal, amelyek egy része indokolatlanul túlterhelt – a másik részük pedig földrajzi helyzettől függően vagy szitokszó vagy magasztos eszme.

A két héttel ezelőtti sabatot egy baráti családnál töltöttük. Ott mesélte a háziasszony, aki maga is elég grafomán, és igen hangsúlyosan jelen van az izraeli magyar médiában, hogy nemrég egy leendő interjúalanyával folytatott telefonbeszélgetés nem várt fordulatot vett. A vonal másik felén lévő illető, miután rákérdezett, hogy az ismerősöm hol lakik, a következőket mondta: „En nem vagyok hajlandó odamenni, és ti mind szélsőséges jobboldali cionista telepesek vagytok.” Arra már ki sem térek, hogy szóba sem került az, hogy a riportalanyknak kellene bárhova utaznia az interjúért.

Szélsőséges, jobboldali, cionista. Próbáljuk meg egyenként értelmezni ezeket a szavakat.

Isten, haza, család. Ezek a szavak a világon mindenütt – hol ilyen, hol olyan összetételben – a jobboldal, más szóval a konzervatív értékek színvonalai. A hívő – illetve zsidó berkekben a „vallásos” – ember értékítélete valóban erre az ideológiai vonalra fektethető föl. Nagy kár, hogy a magyarországi politikai terminológiában elköptatták ezeket a kifejezéseket, külön-külön és együtt is. Izraelben ez a hármas kifejezés más formában van jelen, itt az Erec Izrael – Torat Izrael / Elokej Izrael – Am Izrael (azaz: Izrael földje, Izrael törője/Istene, Izrael népe) kifejezés a közismert. A lényeg persze cseszszabatos a főnti magyar szavakkal.

A kérdés inkább az, hogy egy „baloldali” számára a fenti kifejezések valóban nem jelentenek-e semmit? Igen, egy nem vallásos számára lehet, hogy Isten nem kategória. De a haza? Család? Még a legliberálisabb, legelfogadóbb, legpluralistább közegben is él a törekvés a családra. (Lásd a meglegházasság egyre elterjedtebb ratifikációját világszerte, hogy csak egy példát említsék). A haza meg talán még ennél is kétségbevonhatatlanabb fogalom. Hiszen minden ember tartozik egy nemzethez, egy hazához; más kérdés

az, hogy mi van akkor, ha a nemzet, a haza úgy dönt, hogy nem tartozik az emberhez – erről az európai soá szolgál fontos tanulságokkal.

Miért sajátítja ki akkor a jobboldal ezeket az értékeket? Vagy inkább miért nem követeli azokat a baloldaltól vissza magának? Miért egyértelmű, hogy ezek jobboldali fogalmak? Ha nem ezek a baloldali értékek, akkor mik azok? Hiszen a baloldali politikusok is a haza és a nemzet érdekeit nézik – legalábbis a kijelentések szintjén –, ők is a családokat szeretnék boldogabbnak látni!

Akkor most aki radikális, az gyökeres változást akar, vagy vissza szeretne térni a gyökerekhez? Netán maga is egy nagy gyöker? A kérdés inkább az, hogy eme nézeteket megtartja magának, netán hasonszőrűek társaságában mulatja az időt, vagy – rosszabb esetben – megpróbálja a világképét másokra nézve kötelezővé tenni (lásd „ordas eszmék”).

Nacionalizmus. Nemzeti érzés. Hazaszeretet, hazafi (esetleg honleány). Magyarul ezek eléggé riasztó kifejezések, főleg az elmúlt húszegynéhány évben sokat koptak, erodálódtak, haj-

egyes vélemények szerint bármilyen indítékából) alijázik, az nem más, mint kőkemény – radikális – nacionalista. Persze, ha valaki szerint elhagyni a szülőhazát és átköltözni egy másik országba nem radikális (gyökeres!) változás, az valószínűleg sokkal furcsább dolgokhoz van szokva.

A cionizmust nagyon sokféleképpen meg lehet élni. De egyvalamit ne felejtünk el: azért alakult meg Izrael állama végül itt, ahol ma van, nem pedig Ugandában, Madagaszkáron, Ausztráliában vagy Texasban (bár voltak erre irányuló „alternatív” cionista próbálkozások), mert a zsidóság valódi és eredeti otthona épp itt van, nem másutt. Összegezve tehát, aki idején lakni, az egyben elismeri, hogy azért itt van a zsidó állam, mert itt kell lennie. Ki mondja ezt? A tánách. A biblia. Ahá, most rajtakaptalak! Te sötétben bújálódol ortodox radikális cionista!

Szóval a helyzet összetett. Főként azért, mert manapság a fent említett ordas eszméknek kétféle megnyilvánulása van. Az egyik a Däes-ISIS-Izslám Állam, amely az mondja, amit csinál. Mohamedán kalifátust. Közben megölnék mindenkit, akit oda nem valónak tartanak.

A másik a sunyi: En nem vagyok antiszemita, csak a zsidó államot ellenzem. A cionizmust. Ez okból pénz-elem a terroristákat, Nyugat-európai városok random szupermarketeinek kóser részlegében rendezek ámokfutást, és péppé verem a zsidó (nem izraeli!) egyetemistákat az amerikai egyetemi kampuszokon. Jó tudni, hogy ettől fog megszűnni az izraeli „megszállás”.

Végső soron minden ember csak azt a radikalizmust nem szereti, ami őelle, enyhébb esetben az általa favorizált ideák ellen irányul. Minden egyén életében vannak mélyreható változások, amiket ő maga, vagy az őt körülvevő társadalom idéz elő (nagy szerencse kell hozzá, hogy valaki egy egész életen át megússza ezt). De a baloldalt mindig a jobboldalt fogja kárhóztatni az épp aktuális helyzetét, a jobboldal meg a baloldalt. Eközben sajnos mindketten megfeledkeznek a javarésben halásző kisebbségek csoportokról, akiket kizárólag a saját hagyományos érdekeik hajtának, és ez a körforgás örök – mint a széderesti Chád gádji meséje. Peszách. Kivonultunk Egyiptomból, végetért egy galut. Kis híján 68 éve szintén végetért egy galut. Reméljük, az utolsó. A zsidó nép végre hazakerült.

Hála a jobb- és baloldali cionistáknak. ■

Görögország, az EU „árulója”

ELMÉRGESEDETT VISZONYOK A MENEKÜLTÜGY MIATT

..... Avi Ben Giora .....

Görögország cserben hagyta az EU-t, a törökök támogatást követelnek, mindeközben pedig mindenki szeretné megoldani az izraeli-palesztin konfliktust. Iránnak közben talán már van is nukleáris fegyvere. Mi történik a világban – és hova vezethetnek az elmúlt hetek eseményei?

Az utóbbi időben egyre több szó esik arról, hogy Görögországnak nem kellene az Európai tagállamának lennie. Nem is olyan régen még a görögök azon „hezitáltak”, hogy maradjanak-e vagy sem az unióban. Az EU lehetetlen helyzetbe hozta Görögországot azzal, hogy megtagadta a további hitelek illetve segélycsomagok további folyósítását. Akkor mindenki azt gondolta, hogy mind-ez csupán pénzkérdés, ám ennél sokkal többről volt szó.

Amikor megindult a menekültáradat a Közel-Keletről Európába, Görögországot szemelték ki annak kezelésére. Csak hogy a görögök nem adták be a derekukat olyan könnyen, ez pedig tovább rontott az amúgy is feszült helyzeten.

A huzavona eredménye az lett, hogy Görögország kénytelen-kelletlen aláírt egy számára kedvezőtlen szerződést az EU-val. Már akkor tudható volt, hogy a szerződés bizonyos pontjai további belső válságot fognak előidézni a mediterrán országban. Azóta a görögök átestek egy újabb kampányon és választáson – és az Európai Unió is átalakította az eddigi stratégiát.

Megszállók

Még a szír válság kiterjedése előtt az EU számtalan határozatban ítélte el Izraelt, amiért nem hajlandó beszüntetni az építkezéseket a „megszállt területeken”. Számtalan vád érte azért is, hogy nem hajlandó a palesztinokkal újra tárgyalóasztalhoz ülni és elutasítja a „két nép – két állam” megoldást. A helyzet az intifáda kiújulása után kezdett igazán eszkalálódni, amikor a terrortámadások már nem csupán Izraelt, hanem Európát is elérték. Párizs is nem egyszer esett a terror áldozatául, ennek ellenére a francia kül- és belpolitika semmit sem változtatott eredeti álláspontján, amely a német javaslatok és elvárások alapján született és születik.

A menekültáradat csak olaj volt a tüzre. Az EU nagyon elszámolta magát – igazából elfelejtette az elmúlt ötven év történelmét. Görögország és Törökország viszonya soha sem volt felhőtlen. Görögországnak számtalan olyan kis szigete van, amire Törökország is igényt tartana. Törökország végül is foganatosította a területi követelését, amikor is Ciprusra bevonult, és két részre osztotta a kis szigetországot. Hivatalosan nincsen két ország, de van egy törökök és egy görögök lakta fele.

Körülbelül olyan helyzet alakult ki itt, mint Izraelben amikor Izrael a hatnapos háború során új területekhez jutott, amelyek valaha az ókori Izrael területét képezték. Csak hogy a törökök sokkal erőszakosabbak, mint az Izraeliek, mert anélkül, hogy az ENSZ hozzájárult volna, kisajátították Ciprus egy részét. (Nem történt semmiféle olyan ellenállás mint nemrégiben, amikor az oroszok elfoglalták a Krim

egy részét.) És hiába az Egyesült Nemzetek és az EU, a mai napig nem hajlandók kivonulni. Az már csak hab a tortán, hogy Görögország és Törökország is NATO tagállam.

Görög barátaink

Az Európai Unió a szír válság miatt igyekszik elnyerni a törökök szimpátiáját. A dolog pikantériája, hogy míg régebben az EU Görögországtól várta el a menekült-hullám megfékezését, most inkább Törökországban látják a megoldást. Engedve a török zsarolásnak, megszavaztak hárommilliárd euró gyorssegélyt a számukra (amit időközben tízmilliárdra módosítottak). Érdekes módon, amikor a görögök szorult helyzetbe kerültek,

Az EU elvárásaival szemben Görögország nem állította meg a menekültáradatot

szó sem volt arról, hogy ekkora segítyt adjanak nekik. Törökország amúgy is instabil a kurdok és a sírek miatt – politikailag és gazdaságilag is. (A mostani válság eleve sarkalatos pontja a független Kurdisztán, amiről a törökök hallani sem akarnak.) Az európai támogatás persze egyoldalú befektetés, amely nem fog megtérülni, és a török reményekkel ellentétben az újdonsült szövetség nem vezet majd Törökország EU tagságához sem.

Az 2016-os esztendő váratlan fordulatokat eredményezett. Görögország már 2003 illetve 2005 óta megpróbált „jobb” kapcsolatot kiépíteni Izraellel. A Karmel-hegyi erdőtűz során a görögök repülőgépeket küldtek a tűz megfékezésére. Utána közös nagy-szabású hadgyakorlatot tartottak amiket továbbiak követtek Ciprusz évből háromszor is találkozózt *Netanjahuval*, és aláírtak számos olyan szerződést, amely a jövőbeli együttműködést szorgalmazza. Ehhez a szerződéshez csatlakozott Ciprus. A tervek közt szerepel high-tech projektek fejlesztése és kialakítása, valamint az új izraeli gázlelőhelyek közös kiaknázása. Izrael Cipruson keresztül egy olyan gázvezeték építene ki, amely Görögországba vezetne. Ezzel Görögország Európán belül is potenciális gázexportőrré válhatna, és teljesen függetleníthetné magát az európai közösségtől. Izrael pedig beszállhatna Európa földgázzal való ellátásába.

A tervek két szépséghibája van: egyfelől maga az Európai Unió, másrésztől a törökök, akik már hosszú évek óta tervezgettek egy hasonló gázvezeték megépítését a Közel-Keletről, csak az anyagi és a geopolitikai akadályok keresztülhúzták számításait. Bár Oroszország is komoly tényező, velük talán hamarabb lehet majd megállapodásra jutni a piacok elosztásában.

Tartós béke

Mindezek ismeretében az EU Görögországot árulónak és megbízhatatlan partnernek nyilvánította. Gyerekesnek tűnő vádaskodás kezdődött – az EU szerint a görögök bizalmas információkat szivárogtattak ki az izraelieknek. A legutóbbi EU-ülésen minden egyes távközlési eszközt elvettek a résztvevőktől, mert tudomásukra jutott, hogy Izrael fontos adatokhoz jutott.

Végül is megállapítást nyert, hogy valakik polokákat és kamerákat rejtettek el az üléssteremben. Először az izraeli titkosszolgálatot vádolták ezzel, majd álláspontjukat módosítva úgy nyilatkoztak, hogy az Egyesült Államok és más országok összejátszásáról van szó. Hogy ebből mi is az igazság, az sokáig nem fog nyilvánosságra kerülni, hacsak *Julian Assange* (a *Wikileaks* alapítója – a szerk.) ki nem szivárogtatja a rendelkezésére álló adatokat. (*Snowden* már említést tett ezekről, ám elnémitották, úgy orosz mint nyugati részről.)

Ennek ellenére az EU ismételten a palesztin-izraeli tárgyalások felújítását szeretné elérni. Január 18-án közzétettek egy javaslatot amely három fázisból állna: az első fázisban egy olyan konferencia összehívását tervezik, amely a palesztin-izraeli válságon kívül foglalkozna Szíriával is, egy tartós tűzszünet elérése és a jelenlegi szír elnök, Assad elmozdítására is kitérne. (Ez a fázis megvalósulni látszik, mert jelenleg, ha nem is teljesen, de tűzszünet van.) Ez lenne a nemzetközi béketárgyalás fázisa.

A második fázisban szeretnék elérni, hogy Izrael visszatérjen a '67-es határok mögé (illetve egyesek egyenesen a '48 előtti határokat vennék alapul). Ez a fázis eleve bukásra van ítélve.

A harmadik fázisban az amerikai és az Európai Unió külügyi bizottsága egyeztetne a felek közti szerződés ratifikálásáról illetve arról, hogy milyen garanciákat képes adni a megállapodó feleknek a szerződés maradéktalan betartására vonatkozólag.

A végső megállapodások aláírására Párizsban kerülne sor ez év júliusában vagy júniusában. A nagy sietségnek több oka is van: egyfelől a jelenleg kialakult feszült helyzet és a menekültkérdés mielőbbi megoldása, a másik Irán, valamint a Távol-Kelet. Franciaország milliárdos üzleteket remél megkötni Iránnal – akárcsak az oroszok. A tét igen nagy, mivel egy többmilliárdos, főleg fegyvereket tartalmazó üzletről volna szó. Állítólag az oroszok már előleget is felvettek a modern S 300-as rakétarendszer hadrendbe való állítása céljából. Franciaország jelenleg is Irán egyik legjobb és legjövődelműbb üzleti partnere. Természetesen főleg fegyvereket exportál, de tervei közt szerepel a régi és bezárt Peugeot művek újraindítása is.

Irán jelenleg még nem élvezheti az embargó feloldásának áldásos hatásait, mivel egyre nagyobb a gyanú, hogy nem teljesen állította le az atomprogramját. Egyelőre még nem tudni, hogy nem kötöttek-e titkos megállapodást Észak-Koreával. (Az utóbbi most azzal fenyegetőzik, hogy több ügynöküket már sikerült Dél-Koreába átküldeni, és adott esetben akciókat fognak indítani a déli szomszéd ellen.)

A világ továbbra is forrong, és sajnos nem kizárt, hogy valahol egy olyan háború fog kitörni mely a harmadik világháborúhoz vezethet. ■

INTERGRÁCIÓS KUDARC ÉS RADIKALIZMUS

Csak az iszlám a hibás?

Svédország évtizedek óta olyan nagylelkű bevándorlási politikát folytat, amire nemigen akad példa a világon. Ennek köszönhetően egyre nagyobb tömegek áramlanak be a harmadik világból. Noha az állam irdatlan összegeket fordít a betelepülők (és családjaik) szociális ellátására és képzésére, az integráció a bevándorlók többségénél csupán illúzió marad. Sokan hajlamosak ezt a muzulmán kultúra és az iszlám vallás számlájára írni. Svédországban élő szerzőnk cikke ezt a kérdést járja körbe.

Sterner Dóra

A kilencvenes évek eleje óta élek Svédországban. Az elmúlt évtizedek során olyan bepillantást nyertem az itteni társadalmi és szociális rendszer színfalai mögé, ami még azoknak sem feltétlenül adatik meg, akik hivatásszerűen, akárbefolyásos pozíciók birtokában foglalkoznak ilyen kérdésekkel.

Amikor még nem volt személyes tapasztalatom a nyugat-, illetve észak-európai jóléti államokba érkezett harmadik világbeli bevándorlásról, csodáltam ezeket az országokat. Messziről szemlélve pontosan megfelelték a multikulturális társadalom idealizált képének: sokszínűség a felszínen, egység a mélyben. Irigylésre méltónak tűnt az a progresszív teljesség, amit az etnikai, vallási, ruházatkodási, étkezési, zenei sokféleség mellett a kölcsönös tolerancia, a globális fejlődés vágya és szelleme tartott egyben és garantált. Az egzotikus ruhák, sejtelmes fátlyak viselőit ugyanolyan kíváncsi, magukat képezni és a világot haladó eszmék szerint tovább építeni vágyó embereknek láttam, mint az őket befogadó fejlett országok szerencsésebb hátterű, sőt néha a jólétől elkényelmesedett, ambícióit vesztett fiait és lányait. Úgy képzeltem, ezek az emberek azért kíváncsiak Európába, mert belátták, saját elmaradott országaiokon is csak az segíthet, ha magukévá teszik a Nyugat tudományos és társadalmi fejlődésének vívmányait. És aki közülük nem elég elszánt ahhoz, hogy hazatérjen és ott küzdjön tovább honfitársai felemelkedéséért, az is az új, önként választott kultúrát közvetíti az otthon maradtak felé, így biztatva őket a sikeres példák követésére.

Ezt a színes képzelt világot még gazdagabbá tette az, amit az idegen kultúráktól lemaradottságuk ellenére érdemes volt ellesni, illetve ha úgy vesszük, újratantolni: a hagyományok tiszteletét, az erkölcsi korlátok túl vad döntögetésével szembeni óvatosságot, a materialista, élvhajász egoizmussal szemben egy közösségi értékeket is védő spirituálisabb világszemléletet. Természetesnek hittem, hogy ezzel együtt minden ide érkezett ember feltétel nélkül magáévá teszi a modern, felvilágosult nyugati szellemiség azon vívmányait, melyek kétségbe vonhatatlanul jobbá és elviselhetőbbé tették itt az életet: az emberek, nők és férfiak egyenjogúságát faji, vallási, szexuális hovatartozásra való tekintet nélkül, a gondolkodás szabadságát, a tudás és az alkotás felsőbbrendűségét a tudatlanság és a rombolás fölött.

Amikor szembesültem a valósággal, hamar kiderült, hogy az kevés ponton egyezik a szép elképzelésekkel. Pedig ki ne szeretne ilyen világban élni?

Kié a felelősség?

Elsősorban mégsem a bevándorlókat kritizálnám, bár az sem volna ok nélkül való, hanem arra a felelősségre összpontosítanék, amely a befogadó országokat terheli az együttélés kudarcáért. Meg-

győződés, hogy minden embert, érkezzen akár-milyen kultúrából is, bizonyos alapvető dolgokban azonos késztetések és szükségletek motiválnak. Itt nem csak a fizikai szükségletekre gondolok, hanem arra, hogy a lelki kiteljesedés, az értelmes élet, a feladat és a felelősség szükséglete minden emberbe egyaránt be van oltva. A képesség viszont, amivel ezt saját magunkban azonosítjuk és megfelelő produktív mederbe tereljük, igen egyenlőtlenül van elosztva közöttünk, és talán nem meglepő, hogy a magas szintű oktatási, szellemi és demokratikus hagyományokkal rendelkező régiókban élő embereknek jutott belőle több. Az elmaradottabb országokban ez az alapvető emberi igény inkább a vallási úton történő önmegvalósítás formájában fejeződik ki. Ha a fizikai és szellemi valóság nem nyújt az egyén számára kiteljesedési lehetőséget akár tanulás, alkotás, akár más konstruktív építő a vallási úton történő önmegvalósítás formájában, akkor az egyén önmagán való túllépésének igényére csak a vallás kínál választ.

Sajnos azonban a vallásos világszemlélet iskolázottság és a gondolkodást, összefüggések keresését ösztönző légtér hiányában könnyen a fejlődés kerékkötőjévé, az önsorsrontás eszközzé válik. Napjainkban legtöbbet az iszlám vallást éri ezért kritika. Az európai bevándorlás egyre nyilvánvalóbb kudarcát sokan egyedül a muszlimok integrálhatatlanságának számlájára írják. Ez a nézet azonban a problémát leegyszerűsítő hitbeli kérdésnek, az Európába érkező muszlimokat befolyásolhatatlan tömegnek a sikeres példák követésére.

A be nem illeszkedett tömegek közül a muszlimok vannak a legtöbben, azonban nincsenek egyedül, a rendszer működéséért pedig nem tehetők felelőssé.

tekinti, és nem vesz tudomást arról, hogy a befogadó országokat is nagy felelősség terheli abban, hogy az ide érkezők milyen viselkedést és hozzáállást éreznek helyénvalónak.

A megkövült hagyományok és elavult vallási dogmák irányította korlátozott világszemlélet kialakulását nagy mértékben a fejlődésben elakadt társadalmi háttér magyarázza. És hogy valami hiányzik, és nem csak a betevő falat meg a tűzszünet, az ékesen bizonyítja a nyugat felé törekvő emberáradat, akik közül a legtöbben nem az éhhalál és a golyózápor elől botladoznak át a legközelebbi országhatáron, hanem nagyon is céltudatosan igyekeznek egy fél kontinensen át a liberális, toleráns és elvilágiasodott társadalmak felé.

Tipikus svéd városi utcakép – skandináv hangulat?

Elvárások nélkül

Itt, Európában viszont megszűnnek a gondolkodást terhelő korlátok, megszűnik az anyagi, a szellemi nyomor – az eredmény mégis az, hogy a bevándorlók egyre nagyobb része saját destruktív kultúrájának keretei között éli tovább az életét, a befogadó nép nagylelkűségére sok esetben – tény és való, vérlázítóan sok esetben – nemhogy asszimilációs szándékkal, de még különösebb hálaival sem reagál. Más szóval, a korábbihoz képest szinte korlátlanul vált lehetőségek dacára nem vált önmegvalósítási, önkitaljesítési stratégiát.

De valóban csak vallási megfontolásból? Természetesen nem. A jelenséget két oldalról is félre lehet magyarázni. Egyfelől: „a muszlimok ilyenek, sose fognak beilleszkedni”. Másfelől „minden ember alapvetően jószándékú, legyünk türelmesek és közben erőlködjünk még jobban, hogy megteremtjük nekik a kedvező feltételeket és leküzdjük a rasszizmust”.

Tévedés erről is, arról is. Rendszerben, legyünk optimisták: az emberek többsége nem rossz szándékú, ha érdekei nem kívánják másként. Ugyanez a többség viszont, ha választania kell, elsősorban saját magának és a hozzá közel állóknak akar jót. Óriási hiba alábecsülni az emberi opportunizmust. A muszlimok (és nem csak ők) sem nem integrálhatatlanok, sem nem jobb vagy rosszabb emberek, mint mások. Azt a viselkedést tanúsítják, amit az adott helyzetben a legeredményesebbnek látnak. Új hazájukban első naptól azt tapasztalják, hogy az ország teljes jóléti rendszerét alanyi joggal élvezhetik, ezért dolgozni nem kell, sőt még igazat mondani sem, hiszen józan ésszel bárki belátja, hogy a közel-keleti és afrikai instabil államokból tömegesen érkező emberek elbeszéléseit verifikálni lehetetlen. A tisztesség kedvéért hozzá kell tennem, hogy többek közt Magyarországról is érkeznek szép számmal olyanok, akik egyértelműen hazug történetek, névházasságok,

fiktív munkahelyek, átválalkozások és egyebek ellenére sikeresen vetik meg a lábukat Svédországban a szociális segélyirodák sűrű hű klienseiként.

Elvárások csak papíron és szóban vannak, súlyuk nem több, mintha az elszállt szavakat tennénk mérlegre. A nyelvtanulás, álláskereső követelményei alól is könnyű kibújni, és a mulasztásoknak, legyenek megbocsáthatóak vagy főbénjáró bűnök, nincsenek érezhető és egyértelmű következményei. Ez mindenre érvényes. A be nem illeszkedett tömegek közül a muszlimok vannak a legtöbben, viszont nincsenek egyedül és a rendszer működéséértelenségéért nem tehető felelőssé. Ők, mint a legtöbb ember, azt teszik, ami a túléléshez vezető legkönnyebb utat jelenti nekik. Az erőlködés kedvéért senki nem fog erőlködni. Egy kulturálisan és gazdaságilag gyökeresen idegen közegbe érkezve a muszlimok sem erőlködnek, hogy beilleszkedhessenek, mert felméri, hogy az erőfeszítés nem jár számukra értékelhető és arányos hozammal. Megélhetésük így is, úgy is biztosítva van, mert a jóléti államokban gyakorlatilag senkitől nem vonják meg a juttatásokat. A különböző hatóságok egyik helyről a másikra tologatják a felelősséget, amíg valamelyik szinten elő nem áll az a vákuum, amelynek nevében a rendszer rálegyint saját elvárásaira és ilyen, olyan, vagy amolyan formában szentesíti az ingyeneledést az állam költségére.

A következmény nélküliség illusztrálása végett álljon itt egy történet, melynek főszereplője éppenséggel nem muszlim... Prostitúáltak futtatásáért a svéd bíróság elítélt egy magyar állampolgárságú, de itt élő hölgyet. Kiutasítása fel se merült, bár ideérkezése óta sosem dolgozott, gyermekeinek apja szintén idetelepült honfitárs, jól megtermelt, hivatásos bűnöző, aki évtizedek óta rokkantnyugdíjasként éli gondtalan életét. Míg a hölgy büntetését töltötte, az önkormányzat felmondta központi fekvésű, segélyből fizetett bérlakását, mert bűnös tevékenység színhelye volt. Szabadulása után a szociális szolgálat új, tágas lakást biztosított neki és gyermekeinek egy szomszédos, külföldi származású uszorosok birtokolta házban, ahol a lakbér közel a duplája a korábbiak. Az egyik, áldozatnak tekintett prostituált lány javára megítélt fájdalomdíjat, amely mintegy 5000 €-nak felel meg, az állam fizette ki. Az összeg köztartozásként ugyan az elítélt hölgy nevében marad, de behajtani csak akkor lehet, ha az adós törvényes bevétellel rendelkezik, amely a létminimum összegét meghaladja. Más szóval, aki segélyből él, annak nincs mitől tartani. A per ügyvédi költsége 100 000 € körüli összegre tehető, ezt is az állam állja, csakúgy, mint az eljárás összes többi kiadását, melybe beletartozik a tolmács és az is, hogy az eljárásban érintett csapat – nyomozók, ügyész, ügyvédek – több alkalommal Magyarországon is megfordult. Az már csak hab a tortán, hogy az

előbb említett költségek nagy része a statisztikában gazdasági aktivitásként jelentkezik és ezáltal a nemzeti összterméket gyarapítja.

Nem folytatom a mára abszurd drámába illő túlzásokig fajult, mindent elnéző segélyrendszer ecsetelését. Az viszont egyre megingathatatlanabb meggyőződésemmé vált, hogy az emberi lélek, akárki is alkotta meg, nem képes feldolgozni, hogy viszontteljesítmény nélkül, tartósan fogadjon el és éljen olyan javakból, amelyekre valójában nem tette magát érdemessé. Az integrációs kudarc kulcsát inkább itt kellene keresni. A „mindenkinek mindent mindegy hogy miből” elvre épült jóléti rendszer fordítva ül a lovon, amikor az egyre égetőbb problémákat még mindig azzal akarja orvosolni, hogy újabb és újabb kivételeket és engedményeket szavaztat meg az idegeneknek, akik napról napra messzebb sodródnak a beilleszkedéstől.

A radikalizmus bölcsője

A felelősség és feladat nélküli élet a lélek torzulásához vezet és méltóságától fosztja meg, mert különös (vagy isteni) módon, lelki méltóságunk addig marad ép, amíg nem kapunk többet, mint amennyit megérdemlünk. Hogy ezt mennyire tudja valaki önmagában tetten érni, illetve küzdeni ellene, ez ismételtelen annak a függvénye, hogy háttere és környezete milyen fokú kritikus gondolkodási és önreflexiós képességgel ruházta fel. A harmadik világból érkezők körében, érthető okokból, kevéssé van meg ez a képesség, ám ez más, akár európai, de szegényes szellemi kultúrával rendelkező csoportoknál ugyanígy megfigyelhető.

Ugyanakkor ezek az emberek is szenvednek méltóságuk elvesztése miatt, még ha ezt képtelenek is felismerni. Ezt próbálják ellensúlyozni akár áldozatszerepük hangsúlyozásával, új és új követelésekkel,

Lebecsüli a bevándorlók intelligenciáját az, aki nem látja be, hogy ők is tudják: nem hinni kell, csak felmondani a szerepet.

A lakbért fizeti az állam, de a lakók közül ki érzi magáénak, ki törődik ezzel az udvarral?

akár tünetően antiszociális viselkedéssel. Valójában méltóságuk elvesztéséből fakadó önmegvetésüket vetítik ki arra a csoportra, amelynek javaiból élnek. A radikalizálódás is ezt szolgálja: vallási elmsere támaszkodva kreál olyan világképet, mely alacsonyabb rendűnek, elkorcsosultnak, megvetendőnek állítja be a befogadó társadalmat, melynek kihasználása, átverése így helyessé válik. A fanatikus valóságban a tévelygő egyén megtalálja azt, amit az engedékeny, túliberalizált nyugati kultúrában hiányol: hogy szigorú elvárások tükrében tehesse próbára magát. Végzetes hibát követ el az, aki ezeket az általános érvényű emberi, pszichológiai törvényszerűségeket nem ismeri fel.

A befogadó országok ma nem követelnek, nem húznak egyértelmű határokat. Hamis emberbaráti megfontolásból anyagi biztonságot, de lelki káoszt nyújtanak az idegen tömegeknek, amelyeket eltartanak. Nem fordítanak gondot arra, hogy átadják a haladó gondolkodást, hogy ezt vonzóvá és elfogadhatóvá tegyék a jövevények körében. Ezzel óriási bünt követnek el nem csak saját népükkel, hanem azokkal a tömegekkel szemben is, akik akár Európába vándorolva, akár hazájukban maradván küszködnek elmaradottságuk egyre végzetesebb következményeivel.

A káros egyébként nemcsak a lelkekben nő. Egyre nyilvánvalóbb, hogy a sosem látott mértékben özönlő, a tudásalapú iparra és szolgáltatásokra épülő gazdaságban alkalmazhatatlan bevándorlók tömege lassan kikezdi a befogadó államok társadalmi és gazdasági stabilitását. Az egészségügyre, az oktatásra, a szociális ellátó rendszerre, a rendfenntartó szervekre nehezedő nyomás egyre nagyobb. A források lassan kimerülnek. A közbiztonság sok helyütt a harmadik világ szintjére süllyedt. Miután koncepció nincs, ezt viszont bevallani nem lehet, úgy kell csinálni, mintha működne a rendszer. Az

egyre sűrűbben jelentkező válsághelyzetekre az elit csupán bágyadt, klisékkel teletűzdelt szónoklatokkal és improvizált látszatintézkedésekkel képes reagálni. Az összeomlás nem kizárt, és ha bekövetkezik, rengeteg embert fog felkészületlenül érni.

Lebecsüli a bevándorlók intelligenciáját az, aki nem látja be, hogy ők is tudják: nem hinni kell, csak felmondani a szerepet. Az ilyen légtérben az embert nem a jövőt építeni vágyó, felszabadult alkotókedv tölti el. Meggyőző jövőkép és értelmes életfeladat hiányában az iránytű a pillanatnyi opportunizmus lesz, és ez előbb-utóbb a bevándorlástól leterhelt országok saját polgárain is úrrá lesz. Ez egyikünknek sem ígér kellemes jövőt. ■

Malmői mecset. A kelet és a nyugat formavilágának ötvözése az építészetben sem egyszerű feladat.

Falafel, halva – és happy hour

PÉNTEKI SÉTA A JERUZSÁLEMI MACHANE JEHUDA PIACON

Grünhut Éva

Sokszor hallok a kérdést tel-avivi barátaitól: miért is jönnénk egyáltalán Jeruzsálembe, de pláne pénteken, amikor tudjuk, hogy a Shabbat miatt minden korán bezár. Nem is tudják, mekkora meglepetést tartogat számukra Izrael fővárosa...

Jeruzsálem pénteken igazi mini-partivá alakulhat, főleg ha a Machane Jehuda piacra és környező kis utcáikra látogatunk el. A piac – a „shuk” – persze nem mindig volt az az izgalmas bevásárló-, találkozó- és szórakozóhely, ami ma.

Az Oszmán Birodalom alatt kezdett el kialakulni, amelyben komoly szerepe volt annak, hogy a jeruzsálemiek elkezdtek az óváros falain kívül is építkezni és élni. Korábban a környező arab falvakból, mint Lifta és Sheikh Bader az arab gazdálkodók az óvárosba

vitték portékáikat, és a zsidók is odamentek friss árut venni. Ám mivel ekkor már többen a városfalon kívül éltek, az arab árusok és a zsidó vevők hamarosan együtt sétáltak a mai Jaffó utcán, hogy az üzletet lebonyolítsák a falakon belül, majd együtt mentek haza, a falakon kívülre. Egy idő után belátták – egyszerűbb lesz felúton találkozni.

Persze kezdetben a körülmények nem voltak túl idegesek: az árusok a portékáikat a földre rakták le, nem volt szennyvízelvezetés, sem pultok vagy raktárak. A rendszeret briteket ettől a hideg rázta ki, ők építették fel a ma is látható piacot az 1920-as évek során.

Pár évvel ezelőttig azonban a piac nem volt más, mint egy piac. Szó se róla, a

legnagyobb Jeruzsálemben, gyönyörű, friss és olcsó zöldségekkel és gyümölcsökkel. Mindegyik Birthright-Taglit csoportot elvittek oda, mindenki fotózkodott is halvával és falafellel, de amikor este lehűzték a rolót, minden elcsendesedett. Csak a jó öreg bennfentesek tudták, hol van az iraki és a grúz piacrész és csak az Agas utcát ismerték név szerint, azt is csak azért, mert a híres zenész Banai család élt ott. Ehad Banai még egy dalt is írt róla.

A shuk 2005-2007 körül kezdett arculatot váltani. Ez részben összefügg az egyre növekvő számú bevásárlóközpontok megjelenésével, ahol minden egy helyen, gyorsan megtalálható. A fiatalok számára egyre kevésbé vált vonzóvá a piacon való vásárlás, sokkal időigényesebbnek és komplikáltabbnak tűnt, mint a lakóhelyhez közeli boltokban.

Ám ekkor megnyitott az első Aroma kávézó. Ezt követte a többi kis vendéglő, kávézó, egzotikus konyha, majd galériák, butikok és ékszerbol-

Péntek dél. Találkozunk az Agrippason, tudod ott a shuk bejáratánál. Oké, ott leszel? Először veszünk egy-két dolgot hétfélig, a zöldségek a Jaffó felőli oldalon olcsóbbak, meg ott van az iraki rész is. Nézd, articsóka szezon van, nem mintha tudnám, mit kell kezdeni vele. És hamarosan az eper is olcsóbb. Igen, vegyünk aszalt gyümölcsöt is, meg persze challát, anélkül nincs Shabbat. Az első utcácskán jobbra (HaTut) betérve válogathatunk a húsok között, vagy a Morrisnál vagy

tek jelentek meg. A kiskocsijukat tologató nyugdíjasokat esténként felváltották a szórakozni vágyó fiatalok; a fűszer-, sajt- és gyümölcsstandok helyét pedig átvették a bárók, pubok élőzenével, gourmet fogásokkal és happy hourral. Ami lenyűgöző, hogy sok régóta fennálló ismert hely is képes volt lépést tartani – mint például a házikonyhájáról híres Azoura, és a Mizrahi kávézó, a vérbeli machane jehudai veteránok számító Eli Mizrahi életműve.

Rafaelnél – mindkettő kóser lemehadrin és generációk óta ezzel foglalkoznak. Az Egoz utcácskában vehetünk virágot a Rakefet Flowersnál, és ha gondolod, ígyünk egy frissen csavart gránátalmalevet Uzi Elinel. Ó arról híres, hogy gyógyító is, és mindenféle érdekes gyümölcsleveket árul, például cukornádból készültet, fűszerekkel és gyógynövényekkel ízesítve.

Várjál, szükségem van alumíniumtálcára is, itt a HaShazif utcácskában van Elyahu Co-

hen háztartási boltja. 1981-ben jött Iránból, hát nem örülsz, hogy ott is éltek zsidók? És itt a híres Agasz utca is, ahol a Banai család lakott. Most épp egy humuszozó van a régi házukban, egy organikus vegetáriánus kisvendéglő, ahol a humuszon kívül különböző szőlőlevélbe csavart ételeket, töltött zöldségeket és káposztatekerceket is árulnak. Ha gondolod, feltankolhatunk belőle estére. Válogathatunk mellé friss zöldségeket Alizától, azon ritka standok egyikéről, amit hölgy vezet.

Te figyelj, most már leszakad a karom a cipekedéstől, szerintem ideje, hogy leüljünk egy kicsit. Elvisszlek a kedvenc helyemre, bekapunk valamit, és végre iszunk egy sört. Hogy mi a neve? Casino de Paris. Nem egyszerű elsőre megtalálni, itt ezen a kis közön bemelegünk, és a Grúz piacra érkezünk, igen itt a pékség mellett. Hogy miért ide? Először is mert a párom ismerősei vezetnek, és sok barátja itt dolgozik. Pénteken mindig összefutok lakóival, megbeszéljük a hét eseményeit, lazítotok. Tudtad, hogy az egyik tulajdonos a Hadag

Hanachash együttesből van? A másik pedig Eli Mizrahi, aki az egyik első kávézót nyitotta itt. És hogy a 20-30-as években, a Brit Mandátum alatt, ez egy bordélyház-hotel volt, ugyanezzel a névvel? El tudod képzelni, hogy angol katonák és a gazdag arab családok fiai jártak ide szórakozni, és tanogztak a tetőtérlezen?

Na együnk valamit, a pizza nagyon finom, semmi extra, bazsalikom és paradicsomszósz, de jó vékony a tésztája. Én mondjuk a bruschettát szeretem camembert-rel, száritott fűgével és rukkolával. És mellé rendelék valami izraeli sört, mondjuk Shapiri-t, de ha gondolod, koktélozhatunk is. Mondjuk mit szólsz a HaAgasz 1-hez? Körtelé, fehér rum, fodormenta és egy körteszellet dekorációnak? Hát mondd, nem fantasztikus?

Bevásároltunk, összefutottunk egy-két ismerőssel, ez a csapat srác pedig csak úgy elkezdett zenélni itt. Pont ilyenek kell lennie egy péntek kora délutánnak! ■

ELVESZVE TEL-AVIVBAN

A Tel-Aviv kikötő

AHOL HAJÓ SOSEM JÁR

Amilyen kicsi, olyan szövevényes és labirintus-szerű: Izrael kulturális fővárosát nem könnyű kiismereni. Legújabb rovatunkban a Fehér Város környékeit mutatjuk be röviden – és azt is eláruljuk, hol érdemes shoppingolni, falatozni, vagy koccintani.

Nem is olyan régen Tel-Aviv északi csücske fontos hajókikötő volt, ám miután a nagy tengerjárók állomását Haifára helyezték át, az óriás hangárok és mólók feleslegessé váltak... volna, ha a városvezetés nem dobta össze egy tervet egy parkosított parti sétány kiépítésére.

Mára a Tel Aviv Port a családok kedvenc kiruccanóhelye lett, ahol a gyerkőcök szélesebben rolleroznak, a kamaszok pedig halált megvető bátorsággal porogtat a gördeszkáikat. A kikötőben tengerre néző jógaközpont és edzőterem is van, no meg persze rengeteg üzlet, amelyek még szombaton – azaz a Sábész napján, amikor minden más bolt bezár – is nyitva tartanak. Itt rendezik meg a nemzetközi hírű DocAviv Fesztivált is, ahol a közvetlen a tenger mellett ücsörögve nézhetjük végig az év legizgalmasabb dokumentumfilmjeit, a meghívott vendégek, az alkotók pedig szívesen csevegnek a közönséggel a vetítés után.

A tengerparton a város felé sétálva érkezünk meg a város három „tematikus strandjához”: a vallásos beach, a kutyás beach és a melegbeach közvetlen egymás mellett sorakoznak. A vallásos strand magas kerítéssel van körülvéve, és bizonyos napokon csak férfiak, máskor csak nők látogathatják; a kutyás strandon eszeveszetten kergetőznek a rájuk tapadt parti homoktól óriás szilvásgombócok látszó ebek; a gay strandon pedig mindenki kivillanthatja hófehér fogsorát, legfrissebb tetoválását, kockásra edzett hasát, vagy amit szeretne.

A legjobb üzlet: A péntekenként megrendezett termelői biopiacnak otthont adó hangárban a világ legfinomabb borai közül válogathatunk, de persze helyi borokból is elképesztő a választék. Az mi kedvencünk egy mély, sűrű vörösbor, a Mount Hermon Indigo – ami még csak nem is drága.

A legjobb étterem: A Kitchen Market konyhájában minden helyi kistermelők portékájából készül. A legfinomabb fogás az antiipasti – a padlizsánt, cukkinit, paradicsomot, paprikát tűzön grillezi a séf, és éppen csak annyira égeti meg, hogy kicsit karamelles-keserűdes legyen.

Hídépítés

KÖZÖS IDENTITÁSKERESÉS – EGY KIS VITÁVAL

..... Schnapp Lea .....

Eli unokám, Dávid fia, családos ember, kedves feleséggel, négy gyermekkel. Vallásos életmódot folytatnak. Mostanában egyre gyakrabban és egyre lelkesebben mesél munkájáról. Próbálok megérteni lelkesedését, de mindenképp munkájának lényege érdekel. Eli mesél, mesél, és előttem lassan kibontakozik valami, amit eleinte parányi ellenkezéssel fogadok...

Barátaival, hozzá hasonló fiatal vallásos férfiakkal egy egyesület hoztak létre két-három évvel ezelőtt, amelynek elsődleges célja lebontani a vallásosak és világiak közötti falakat. Alakulásától napjainkig a szervezet már több mint tízezer tagot számlál – meséli az unokám. A szervezetnek a neve is érdekes: Plugta, ami – megnéztem a szótárban! – vitát, nézeteltérést jelent.

Beszélgetésünkbe mindegyre betolakodik egy másik szó, amelyet felfogok ugyan, mégis mélyebben szeretném érteni. Ez a szó a „hiloni”, ami – mint tudjuk – a „dati” (vallásos) szó ellentéte. Ismét a szótár segítségét kérem: hiloni = vallástalan, azaz vallás nélküli, vagy nem hívó, másképpen világi. Szóval a Plugta célja, hogy a vallásos és világi embereket, főleg a fiatalokat közelebb hozza egymáshoz,

mintegy hidat építve az őket elválasztó falak helyébe.

Eli megkért, hogy segítsék neki a szervezet népszerűsítésében, azaz írjak az egyesületükről. Megvallom, eleinte nem sok értelmét láttam ennek, mert számomra mindig természetes volt, hogy barátaim, ismerőseim között egyaránt vannak vallásosak, illetve világiak, sőt akár a tízes skálán is meg tudnám mondani, hogy ebből a szempontból ki hol helyezkedik el, de mégsem ez döntötte el, hogy ki lehet a barátom és ki nem. Persze, mindenkinek tudnia kell a hovatartozását, de a különbözőség ne akadályozzon senkit emberi kapcsolatainak a kiépítésében.

Világéletemben, beleértve a Soá időszakát is, természetesnek éreztem a barátságot vallásos, kevésbé vallásos, avagy vallástalan személyekkel, a lényeg mindig az egymás iránti rokonszenv volt, illetve egymás kölcsönös megértése. Ebben a „lazának” nevezhető felfogásban egyetlen kivétel ismerek, és ez a családalapítás. Ugyanis hogyan lehetne gyermekeket nevelni, ha az egyik fél vallásos és a másik nem? Lehet, hogy ebben az esetben is létezik kompromisszumos megoldás, de hadd ne menjünk most ebbe mélyebben bele...

A társadalomban, az emberi kapcsolatokban tehát természetes, ha a vallásosak és nem vallásosak megértéssel és jó barátsággal viseltetnek

egymás iránt, ha akceptálják, és ennek megfelelően tolerálják is egymás különböző nézeteit. Véleményemet unokámnak is tudtára adtam.

☆☆☆

Eli azonban annyira szíven viseli az egyesületet, hogy nem lehetett lemondani annak magyar nyelven is történő népszerűsítéséről. Elmondja, hogy a bét midrásban, azaz a tanházban találkoznak, ahol vallásos és világi férfiak, fiatal lányok és asszonyok együtt tanulmányozzák a Talmudot, természetesen tandíjmentesen, és közös beszélgetések, kirándulások, vitaestek, ismereteik egybevetése, az egyazon tőről fakadó zsidó értékrend hangsúlyozása jelentik a közeledési pontokat, az építendő hid alappilléreit.

Napjaink égető társadalmi problémái az úgynevezett „sivion bánat”, azaz a terhek viselésének egyenlő elosztása, a nők társadalmi helyzete, a katonaságot és a töratanulást jelentő úgynevezett „terheknek” ugyancsak lojális megosztása a társadalmi rétegek között – íme csupán néhány pont az Eli által felsorolt megannyi fontos feladat között.

Miközben Eli unokám az egyesület lényegéről beszél, sok emlékkép elevenedik meg előttem. Közöttük az a kép, amikor a Jád Vásém közgyűlésének tagjaként veszek részt különböző megbeszéléseken és látom, ahogyan

az elnökség asztalánál egymás mellett ül Ávner Sálév, az igazgatótanács vezetője, mellette pedig Lau rabbi, a közgyűlés elnöke. Egyiküket sem kell olvasóimnak bemutatnom, ismert személyiség mindkettő. Egyikük kipa nélkül, a másik pedig a vezető rabbi hagyományos öltözékében. Nyilvánvalóan látszik rajtuk az egymás iránti tisztelet és szeretet.

Hallgatom Elit, aki lelkesen számol be egyesületének elveiről, eredményeiről, miközben ő maga a Talmudban és a vallási tudományokban jártas fiatal férfi, és ekkor az jut eszembe, hogy „Am Jiszráél cháverim” – Izrael népének fiai barátok kell legyenek, mert csak így, kéz a kézben tudjuk megállni a helyünket a hazánkat körülvevő ellenséggel szemben.

Ebből a szemszögből nézve a dolgokat, a vallásosokat és világiakat egybefogó Plugta egyesület egyike a legszebb kezdeményezéseknek. Kíváncsi vagyok további sok, velük tartó szimpatizánst. Talán az új kialakuló összetartás gyógyír lehet azokra a régi sebekre is, amelyeket az antiszemitizmus mérgétől szenvedtünk el a galutban.

Unokám lelkesedését, jóakarátát örömmel üdvözlöm, hiszen társaival együtt hidat épít – az összetartás hidját. Szükségünk is van erre, talán most inkább, mint eddig bármikor. Sok sikert! ■

Vidám narancssárga: Összességében modern és vidám színeként érzékeltek, amely jellemzően a gyerekekkel és barátokkal kapcsolatos boldog élményekhez köthető.

Kifinomult fekete: Az összetettség színe. Luxusként, modernként és kifinomultként, ugyanakkor kissé barátságatlanként és unalmasként érzékeltek.

Hagyományos barna: Semleges színről van szó, a barna alacsony értékeket ért el a legtöbb agyhullám-tartományban. Jól illik a hagyományosabb helyszínekhez, és jól harmonizál más színekkel.

Luxus fehér: A fehérnek tekintik az üzleti eseményekhez legjobban illő színek. Exkluzív és modern színeként jellemzik, de ne várjunk tőle vidámságot, izgalmat, vagy felkavaró érzelmeket. ■

Krasznai Éva

Iskola a trapézon

SANDCIEL CIRKUSZ FŐISKOLA JÁKUM KIBUCBAN

Jarden hátrahajtott fejfel hintázik a trapézon, a szája a füléig ér, göndör hajzuhataga szőlőben követi. Alatta a többiek lépcsőt alakítanak neki testeikből, hátukon szokell le a trapézról. Mint gazella Júdea szikláin.

Színizom gumiteste hozzáolvad a többiek testéhez lent, a porondon. Mosolya beleágyazódik az élő lépcsőbe, melyen egy egész gardróbnyi jelmezt viselő alak hurcolja fel magát a trapézra. Ezzel a figyelműnk áttűnik a következő légtornász viccesnek ígérkező mutatványára. A sok különböző textil és minta szerte-szét száll odafent, míg a koreográfus tanár Breno azt nem mondja, ennyi. A komikus cselekmény nem bontakozik ki most. A szereplők nem pihennek, újra felségítik Jardent a trapézra és kezdik a jelenetet előlről. Jakum kibucban vagyunk, a Sandciel cirkusz főiskola koreográfia óráján.

„Más műfaj izraelieket tanítani, mint az európai cirkusziskolák növendékeit. Az európaiak 5-6 évesen kezdik a cirkuszi tanulmányokat, profik, huszon-

évesen kész akrobaták. Itt, Izraelben a hadsereg után kezdik el a tanulást, némi előképzettséggel, de határozott elképzeléssel. Fegyelmestettek, szívvel-lélekkel, céltudatosan akarnak cirkuszosok lenni, jobban mint akik zsenge gyerekkorukban döntöttek el, hogy a cirkusz lesz az életük” – mondja a 28 éves Breno Caetano a brazil koreográfia tanár a nála csöppet fiatalabb, de más életpasztaállal rendelkező 23-27 éves tanítványairól. Breno a brazil mélyszegénységből jutott el a wuppertali Pina Bausch és számos más európai társulat színpadán és porondján keresztül az izraeli vendégtanárságig, ahol még pár hónapig marad, hogy utána visszatérjen Európába dolgozni mint táncos-koreográfus – és jövőre újra itt tanítson majd. Szereti ezt az iskolát.

A cirkuszban minden az életről szól

A legizgalmasabb órák helyszínül szolgáló cirkuszi sátorból a kibuctól bérelt földszintes épület előtt álló kiserdő ösvényén keresztül, ebédszünetre. A testtudatos diákok maguknak hoznak ebédet, odafigyelnek az

FOTÓ: VADÁSZ ÉVA

egészséges étkezésre. És irtó lazák. Az izraeliek mondjuk alapvetően lazák, de az artistanövendékeknek valóban ez a legszembeötlőbb tulajdonságuk.

Jarden Sayag a Sandciel másodéves növendéke. Kora gyerekkorától fogva mozgással akart foglalkozni. Miután leszerelt, Ausztráliában kalandozott egy évig. Az útja során mozgásszínházhoz és egyéb artista társulatokhoz is csatlakozott, csak hogy táncolhasson. Hazatérése után végiggyalogolta a Svül Izraelt, az izraeli Camino-t, majd átment a Sandciel korántsem könnyű felvételijén.

„A nőverem táncos és jógaoktató. A szüleink orvos-tudósok, a családban csak a mi kettőnk életét határozza meg a fizikai kreativitás” – meséli. Jarden eltökélten halad az újcirkusz profi művészet felé, de hezitál még, hogy milyen irányba szakosodjon az utolsó, harmadik évben. „A második év mentális nehezítése számomra a koreográfia, ahogy mi hívjuk, az alkotó óra. Ilyenkor egyedül találjuk ki a különböző számokat, mutatványokat. Párba vagy csoportba is rendeződhetünk, de ez az óra az egyéni alkotásról szól. Vannak közöttünk az évfolyamban olyanok, akiknek azt mondd, alkoss valamit és pillanatok alatt kész számot rögtönöznek.”

Ezt a hatékony alkotást tanítja a másodéveseknek Breno. „A test egy tárgy, amivel eljátszod az életet. Szerintem a cirkuszban minden az életről szól. A zsonglörködés, az egyensúlyozás, a bohóckodás, a színészkedés, mind az élet részei. Én ebben az iskolában az életről tanulok” – teszi hozzá Jarden, akinek állandóan fülég ér a szája. Látványosan szereti játszani az életet.

Klasszikus vurstli és művészi látomás

A cirkusz történetében áttörés a kortárs cirkusz. Átértelmezi gyerekkorunk cirkuszképét a tüzes karikán átugró oroszlánról és idomárjáról, a műlovarnőről és az irdatlan bottal egyensúlyozó kőéltáncosról. Hajdanán a cirkusz a mutatványok mellett más látványosságokkal is szolgált: az érdeklődők különleges embereket tekinthettek meg (akkoriban torzszülöttnek nevezték őket), hajuknál függeszkedő nők közlekedtek dróton a porond felett.

A kortárs cirkuszban a test és az esztétika határozza meg az előadást. A balet, a mozgásszínház és a kortárs tánc elemei kilépnek a hagyományos cirkuszi forgatókönyv kereteiből és másfajta varázslatot ígérnek. Fővárosi Nagycirkusz kontra Trafó.

Annó buzogányok szaltóztak a levegőben, bravúrosan suhantak a zsonglőr kezei közt, háta mögött, hóna alatt. Gyakran vastapsoltuk a zsonglőrt és mutatványát. A buzogány dobálásának ellenállhatatlan művésze azonban már nem a nosztalgikus zsonglőr mutatvány. A kortárs zsonglőrök a buzogány a táncpartnerre. Megelevenedik a kezei közt, a háta mögött, a hóna alatt. Őt nézve már nem a hagyományos buzogányos látványt akarjuk élvezni. Mutatvány helyett művészetet látunk a porondon, amitől vagy eláll a lélegzetünk, vagy nem éreztük át az új cirkusz varázsát. A porondmester és a dobpergés a múlté, a kortárs cirkuszban a bohóc tényleg vicces.

Vándorcirkusz főiskola

Idén Jákum kibuc ad helyet a Sandciel sátrának és a főiskola egyéb intézményeinek, de ahogyan cirkuszok is vándorolnak, ennek az oktatási intézménynek sincsen állandó címe. A Sandciel Cirkusz Főiskolát a Kulturális Minisztérium és egyéb kormányzati szervek támogatják. A három éves tanulmány során a diákok modern táncot, színésztudományt, légi és földi akrobatikát, zsonglörködést, akroegyensúlyozást, gimnasztikát, anatómiát és fiziológiát tanulnak többek között. A nemzetközi főiskola számos külföldi vendégtanárral dolgozik, a tanítványok külföldi tanulmányutakon, diákcsereken, nemzetközi fesztiválokon vesznek részt annak érdekében, hogy a nemzetközi cirkuszvilág részévé váljanak. A Sandciel nevet az angol homok és a francia mennyország szavakból rakták össze. ■

Vadász Éva

Eilat, télből nyárba – öt óra alatt

DELFINEK, ADÓMENTESSÉG ÉS NÉMI TOLERANCIA

Kevés olyan ország van a világon, ahol mintegy ötórás autót választ el egy nyaralót (vagy épp telet) a síelés-től és a tengerben lubickolástól. Izrael ezen úticélok közé tartozik: ilyenkor év elején a Hermon-hegy lankáin csillog a hó, Eilatban pedig a napbarnított turisták csobbannak a delfinekkel.

•••• Steiner Kristóf ••••

Hagyjuk is most egy kicsit a pincinyke, ám annál színesebb ország északi csücskét, hóbfagyból úgy is van elég Európában is. Lenn délen viszont édes éjék és még edesebb nappalok várnak azokra, akik ellátogatnak az Izrael, Egyiptom, és Jordánia közös határán fekvő Eilat városába.

A látnivalók

Sivatagi show, mélytengeri merülés, kulináris kalandozás, adómentes vásárolgatás, egy kópésre a világ 7 csodájának egyik legmeszebbikétől, a petrai romvárostól. Sőt, egy – ugyan nem hivatalos csodáért, de mindenképpen csodálatos látványért – a Jordán határig sem kell elmenni: Salamon oszlopai óriási vörös szikláként magasodnak az egekbe, ókori egyiptomi kőfaragások köszönnek vissza, ha visszhangért kiált az ember fia, egy sivatagi hegyoromról megcsodálni Egyiptomot szurreális élmény. Én 2009 óta élek Izraelben, de azóta sem sikerült megenni.

Szépséges sokféleség

Ám ami igazán érdekes Eilatban, az a sokféle ember. Zsidók, arabok, hípszterek, plázaciacák, orosz arisztokraták és izraeli nyugdíjasok. Szentpétevről származó izraeli idegenvezetőnkkel Bar Rafeli szupemodellről csevegtünk, Názáretből érkezett arab sofőrünk, Sákher nagy lelkesen várdorolt velünk a sivatagban, ahol egy Tel-Aviv metropolita szorításából a

homokdűnék közé menekült izraeli srác drúz pitát sütött nekünk. A szofisztikált kérdésre, „miben tér el egymástól az izraeli, a drúz, és az arab pita?“, azt felelte nevetve: „Azon, hogy ki készíti.“ Együtt vacsorázhattam az Eilati Hotelek Szakszervezetének igazgatójával, aki egy amolyan klasszikus vasaltinges zsidó üzletember, ám a sztereotípiákkal ellentétben lelkesen ecsetelte, hogy Eilatba több száz, nyáron több ezer jordániai és egyiptomi érkezik dolgozni, akiket busszal hoznak és visznek a határon túlról. Sokaknak fennakadt a szeme, az „arabok és zsidók utálják egymást“ általánosításon nevelkedettek különösen. Az sem lepett meg túlságosan, hogy elmondta: a hotelekben több tucat gazdasági bevándorló dolgozik, a környező falvakban pedig a második világháború után ide menekült magyarok beszélik, mára már izraeli zsidók is élnek szép számmal.

Biztonságban, (majdnem) háborúban

Ezen pedig nyilvánvalóan azok is ingatják a fejüket, akik hallottak már a „haszbaráról“. A szó héberül magyarázatot jelent, ám valójában negatív értelel használják Izrael ellenes aktivis-

ták minden olyan helyzetre, amikor az ország pozitív színben tűnik fel. Az ország ellenségei szerint ha egy palesztin arról beszél, hogy vannak izraeli barátai, az liberális, ám ha egy izraeli azt mondja, hogy vannak palesztin barátai, az „normalizáció“.

A tengerparton heverve viszont valahogy a politikai csatározások és nyakatekert narratívák helyett egyfajta ösztönös életigenlés az, ami megragadja az ember szemét. És ezt nem csupán a fényűző szállodák vagy a mediterrán, távol-keleti, európai zsidó és arab konyha remekeit felvonultató megpakolt tányérok mondatták velem. Talán az egyetlen olyan pillanat, amikor belém hasított, milyen érzékeny is a helyzet, és ember hogyan vált embernek farkasává az volt, mikor a sivatagi dűnékéről a Sínai-félszigetet szemlélve megkérdeztem a túravezető-

kendőt, mára pedig mindketten izraeli cégnél dolgozunk, és nekem semmi-féle morális gátat nem jelentene zsidó ráccal jámni” – ecsetelte.

A hátitáskámat felkapva azon merengtem: ahhoz képest, hogy a tel-avivaiak gyakran nevezik Eilatot az egyszeri nyaraló papírmásé-városának, korántsem csupán színes fényekkel megvilágított interaktív szókókutakról, és jégpályával megfejelt bevásárlóközpontokról szól. A Közel-Kelet és Afrika kapuja ez, egy cseppnyi európai mentalitással és amerikai csinnadrattával megfűszerezve. Egy hely, amely úgy vezet be a kulturális sokféleség rejtélyes és tanulságos birodalmába, hogy közben nem nehezíti el a lelket és nem fekszi meg a gyomrot. ■

tónket: „Ha Sineában köztudottan ott garázdálkodik az ISIS, hogy lehetünk mi itt biztonságban, a semmi közepén?“ Azt felelte: „Tényleg azt hiszed, hogy egyedül vagyunk?“, és ahogy körültekintettem, feltűnt: kövekből épített bunkerek, magas póznákra erősített intelligens kamerák tarkítják a festői tájat. „Szinte bizonyos lehetsz

benne, hogy ebben a pillanatban is van, aki kimondottan minket őriz.“ Egyszerre volt megnyugtató és apokaliptikus válasz.

Burkából bikinibe

Az eilati kirándulás utolsó reggelén a hotel medencéje mellett kortyolgattam a második kávémat, amikor egy

érdekes beszélgetésre lettem figyelmes: egy bikinis hölgy csevegett a kollégájával. „Az apám egy őskövület, miután anyámmal elhagytuk a családot, a bátyámmal összefogva elkezdték azt hangoztatni, hogy megbolondultunk. Szerintünk viszont épp, hogy magunkhoz tértünk: dolgozni kezdtünk, egyre gyakrabban hagytuk otthon a

Ámosz Oz Hogyan gyógyítsuk a fanatikusokat?

Ámosz Oz, a legismertebb és legnépszerűbb izraeli író, tipikus bevándorlók gyermekeként érte meg Izrael régóta várt kikiáltását. Később, felnőttként többször fegyvert fogott hazája védelmében. Mégis, már a 70-es évektől a Peace Now (Békét most) nevű mozgalom alapítójaként egyike volt azoknak a nagyon keveseknek, akik békét követeltek.

Ebben a kis könyvében – mely két esszét, egy előadást és egy interjút tartalmaz – korunk végtelennek és megoldhatatlannak tűnő konfliktusáról, az izraeli-palesztin viszállyal szemben. Kiindulópontja szerint „az izraeli zsidók és a palesztin arabok közti harc nem vallásháború, habár a fanatikusok mindkét oldalon nagyon szeretnék azzá tenni. Alapjaiban tulajdonképpen területvitára a fájdalmas kérdés körül: „Kinek a földje?” Fájdalmas konfliktus két jogos igény, ugyanazon piciny országra vonatkozó két igen erős, igen meggyőző követelés között.

Nem vallásháború, nem kultúrák háborúja, nem két hagyomány csatája, egyszerűen ingatlanvitára az, hogy kinek a háza ez. És hiszem, hogy ez megoldható.”

Oz elutasítja a pacifizmust. Megbékélési javaslatát nem magasztos eszmékre, hanem személyes érdekekre alapozza. Ezek felismerését azonban szerinte akadályozza a különböző eszmék kizárólagosságát hirdető fanatizmus, amely miatt a palesztinok és az izraeliek képtelenek olyannak látni egymást, amilyenek valójában. Esendő embereknek, hibákkal, gyengeségekkel és erényekkel, akik alapvetően ugyanazt a személyes boldogságot keresik az életben.

Európa Könyvkiadó, 2015

A szónok meztelen

TÁRSADALMI FELELŐSSÉG ÉS SZÓLÁSSZABADSÁG

Netanján, a Brné Brit Löw Immanuel páholy februári és márciusi találkozóján Schlésinger Hanna pszichopedagógus, újságíró és dr. Kende György orvos-újságíró tartottak előadást.

Amikor egy karizmatikus szónok beszél, gyakran vesszük készpénznek mindazt, amit mond – pedig érdemes sokféle véleményt meghallgatni egy témáról, megismerve egyforma szakértelemmel, ám más és más álláspontokat bíró emberek véleményét. Dr. Kende György előadásá-

★★★

SCHLESINGER HANNA „Nincs olyan, hogy öregember!”

Az első találkozó során Schlesinger Hanna pszichopedagógus, újságíró, a Hét Tükre egykori szerkesztője, főiskolai tanár, a magyar Kulturális Minisztérium Pro Cultura Hungarica kitüntetettje tartott sokszínű előadást. A budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen folytatott tanulmányai során hipnózissal foglalkozott, majd hipnoterapeutaként helyezkedett el, a budapesti Pető Intézet megbecsült munkatársa volt.

– Nincs olyan, hogy öregember – kezdte az előadó –, mert aki kimegy az emberek közé, és nyitottak a gondolatai, az érdeklődő és friss marad. Az ember egészsége a hangulatától függ, a hangulatot pedig az elfoglaltság és a társas lét teremti meg – folytatta Schlesinger Hanna, számos

★★★

DR. KENDE GYÖRGY „Korunk rákfenéje a terrorizmus”

Dr. Kende György, a Tel-Hasomér kórház orvosa, újságíró, előadását a zsidó és az arab Nobel-díjasok számára összehasonlításával kezdte.

Beszélt a hippokratészi eskü értelméről és jelentőségéről: az orvosok az emberek gyógyítására esküsznek fel diplomájuk átvételkor. Dr. Kende példák alátámasztva beszélt arról, hogy egyes arab orvosok – tisztelet a számos kivételnek –, nem az emberek gyógyításában, hanem az elpusztításában tevékenykednek.

„Korunk rákfenéje a terrorizmus – mondta az előadó. – Ebből sajnos az arab orvosok is nagy számban kivesszük a részüket.”

Példának hozta többek között Georg Habas ál-Hakim orvost, aki megalapította a Palesztin Népi Felszabadítási Frontot, illetve Dr. Abdul Aziz Al-Rantizi orvost, a Hamász egyik alapítóját. Megemlítette Bin Ládén orvosát is, dr. Ázmán Mohammad Rábije ál-Záwáhirit, valamint sok más nevet, me-

tan a vallás és a szakmai etika mosódik össze – és bár az Új Keletnél nem hiszünk sem az általánosításokban, sem az iszlamofóbiában, mivel lapszámmunk épp a szélsőséges gondolkodást tárgyalja, ezúttal úgy döntöttünk, nagyobb szerkesztések nélkül tesszük közzé a beszámolót a szemináriumról.

★★★

oyn hirességet említve, akik idősen nem hagyták abba a munkájukat, ezért fiatalosak, kortalanok maradtak.

Az ember rengeteget változik az évek során, ám az előadó arra buzdított, hogy mindig fogadjuk el saját magunkat. Nem számít, hogy valaki kóvér-e vagy sovány, a változásokat el kell fogadni, nem azon töprengeni, előnyös-e vagy sem. Fontos, hogy az ember aktív maradjon, ha nem is úgy, mint korábban, de azon a szinten, amire képes. Még az egészségügyi problémák ellenére is folytassuk a munkát! Buzdítsuk egymást, segítsük egymásnak leküzdeni a nehézségeket. A gondolkodás, mások segítése frissen tart.

Leőb Akiva zárta a kitűnő hangulattal végződő estét, megköszönve az érdekes előadást.

★★★

Dov Simonira emlékezünk

Március 19-én Tel-Avivban, életének 97. évében elhunyt Dov Simoni (Schwartz Ervin), aki zsidók számainak életét mentette meg a német megszállás során Budapesten.

Simoni 1919-ben született. A második világháború alatt kényszermunkára vitték, ám a táborban megszökött. Amíg lábadozott visszatérhetett Budapestre, ahol a Zsidó Kórházban kezdett el dolgozni. Annak felszámolása után, a Vöröskereszt zászlaja alatt több kórházat is létrehozott a gettóban belül és kívül, ahol zsidók százait foglalkoztatták, ápolták és rejtettegettek a megszállók elől, ételt és gyógyszereket csempészttek a gettó falain belülre – a speciális, vöröskeresztes priviligiumoknak köszönhetően.

Simoni a háború után segítette a Zsidó Kórház helyreállításában és magyar cionista szervezetek létrehozásában, 1949-ben alijázott. Izraelben is kórházakban és rendelőintézetekben dolgozott adminisztratív feladatokat látva el, egészen nyugdíjba vonulásáig.

Tavaly, 2015-ben Dov Simoni volt a hivatalos Jom Hasoai ünnepség egyik fákllyatartója.

Zichrono livrachá – emlékéből fadjonjon áldás. ■

A netanjai Löw Immanuel Páholy ÁPRILISI PROGRAMJA

2016. április 5-én,
kedden du. 5 órakor
EMLÉKESTET rendezünk a Páholy fejlethetetlen elnöke, **Levkovits József és felesége, Kati** halálának első éves ázárjaja alkalmából, leányuk, Shira részvételével.

2016. április 11-én, hétfőn
Levkovits József és Kati ázárjaja a netanjai temetőben. A pontos időpontot az emlékestben közöljük. Kérjük, hogy aki tud, vegyen részt a szertartáson.

2016. április 19-én,
kedden du. 5 órakor
Káin Ági, a páholy elnöke **„Spanyolország tegnap és ma”** címen tart előadást.

Szeretettel várjuk a vendégeket!

Sokak számára egyenesen lehetetlennek tetszik, hogy a zsidó állam területén olyan nemzetek konyhái nyitják meg kapuikat egymás után, amelyeknek valójában diplomáciai kapcsolata sincs Izraellel. A libanoni Abu Gosh humuszétterem mellett a legnagyobb figyelmet talán a Zakaim család evődéje kapja – az Iránból érkezett család három éve nyitott családi éttermet a Fehér Városban.

Vegán, de ez titok!

Tiszta emlékszem, hogy lenyűgözött, amikor először lehettem szemtanúja a szakácsok szakértelmének: megbűvölten bámultam, ahogyan a friss paradicsomot percek alatt sűrű, füstös ízű

EFOTÓK: SALAMON SÁRA

krémme változtatják, ahogy a héjában sült krumplit kézzel török amorf darabokra, majd olajban ropogósra sűtik, vagy ahogy az ánizspálinkát frissen préselt mandulatejvel öntik fel, megkérülve a világ legtökéletesebb koktéltját.

FOTÓK: ZAKAIM FACEBOOK

Zakaim

A VILÁGHÍRŰ VEGÁN TITOK

Tökéletes harmóniában összeolvadó ízek, a mindig közvetlen, baráti összefonódásokat idéző hangulat, a bohém enteriőr, mennyei illatok a konyha felől – itt ugyanis a sütés-főzés és az étkezés egyazon helységben történik. Ez nem más, mint a Zakaim, Tel Aviv legendás perzsa étterme.

A gond csak az, hogy nagyon nehéz volt szavakba önteni, mégis mitől lehet olyan zseniális egy menü, amely konkrétan csakis zöltségeket és gabonákat vonultat fel. Mert hogy – bár a bejáratnál ezt semmiféle jelzés nem hirdeti – a Zakaim vegán étterem, azaz nem szolgálnak fel húst, tejterméket és tojást tartalmazó fogásokat.

Menü a mennyeiből

A hely alapítója és lelke három harmincas éveikben járó testvér, Hilla, Hani, és Harel Zakaim, és bármily meglepő, de az étterem egy éve dűbörgő sikerét figyelve, egyikül sem foglalkozott korábban vegán vendéglátással.

jal megkínált brokkoli zöldoliva mártással, klasszikus cézarsalata parmezán helyett pácolt kesudió forgáccsal, édesburgonya és avokádó sashimi, csokoládés kalács, eszpresszó hab – csak néhány a fogások közül, amelyeket végigkóstoltunk, és hol szótlanul, lehunyt szemmel, hol hangosan lelkesedve élveztünk.

A fogások ára 20 és 70 sékel között mozog, az adagok bőségesek, a pincérek pedig olyan készségesek és kedvesek, hogy sokszor legszívesebben meghívnám őket az asztalomhoz. A Zakaim tehát olyan étterem, mint Nápolyban a DaMichelle, vagy a Le Potager du Marais Párizsban – ha az ember erre jár, egyszerűen vétek volna kihagyni.

Tel Aviv, Beit Hasoevá 20 és Allenby 98 sarok, 03-6135060, www.zakaim.co.il

A denevér Tel Avivban

OSZTRÁK DARAB, MAGYAR TÁRSULAT, IZRAELI TURNÉ

Az Operett színház idén A denevérral érkezett Tel Avivba – és mutatta meg a telházias izraeli nézőközönségnek, milyen is a magyar virtus. Az örökzöld operett arra is emlékeztette a nézőket, hogy bár az alternatív előadásoknak is megvan a maga bája – néha érdemes visszalátogatni a közházakba is.

Magócs Ottó jó barátom, mondhatni unokatestvérem – bár nincs köztünk vér szerinti kapcsolat, „első férjem” rokonságába tartozik, és mivel mindannyian – az exem, én, és Ottó – színházzal foglalkozunk, a közös barátok mellett a munka és a művészet is összekötött minket. Több mint másfél évtizedes barátságunk mérföldköve volt, amikor néhány héttel ezelőtt Tel-Avivban látogattam meg – és magával hozta az egész Operettszínházat. Magócs Ottó játszott már Mozartot, Rudolphot az Elisabeth-ben, Freddy-t a My Fair Lady-ben, Bónit a Csárdáskirálynőben, Tybaltot a Rómeó és Júliában, König tanár urat az Abigélben, és még egy csomó más remek szerepben tűnt fel – folyton vadiúj karakterek bőrében, sosem „beleszokva” egy sztereotip figurába.

Most Strauss A denevér című művében játszik egy emberpróbáló szerepet – nem mintha olyan sokat kelene színpadon lennie, ám annál több oktatást kell átnekelnie, és annál több nyelvtörő dalszöveget kellett bema-golnia – németül. Kíváncsi voltam rá – már csak azért is, mert „klasszikus” színházat régen láttam már. Manapság színházba járni már nem úri passzió, mint néhány évtizeddel ezelőtt. Ahogy a lemezeket felcserélték a CD-k, majd a hangfile-ok, amelyek csak úgy lebegnek körülöttünk a felhőben, úgy változott meg a színház fogalma is.

Miért (nem) járunk színházba?

Előbb kisebb magán-színházak, majd utcai performanszok, kiállításokon megrendezett előadások nyújtottak lehetőséget azoknak, akik elszoktak a klasszikus színházról – mára pedig egyre gyakoribbak lettek a felnőtt színházak játszó, amatőr színjátszó csoportok, ahol bárki kreatívna és

művésznek érezheti magát. A kom-muna-szerű színházi csoportosulások előadásaira rendszerint olcsóbbak a jegyek, mint a közházak show-ira, ráadásul gyakran kiderül, hogy a csi-zolatlan gyémántok – legyen szó táncosokról, színészekről, rendezőkről, jelmeztervezőkről, vagy épp zenészekről – sokkal többet tudnak, mint a tévében mutogatott színházi szakemberek.

Különösen igaz ez Tel-Avivra, ahol manapság pezseg a színházi élet, ám

Tel-Avivban is hasonló a helyzet: az eredeti bécsi operetthangulat és a váratlan fordulatokban gazdag zenés színházi élmény egy átmulatott éjszaka pezsgőbe áztatott történetével – amelyet az Operett társulata ígért – óriási tömegeket mozgatott meg Izraelben. Az előadás – amely több ízben délután, majd este ismét előadásra került, és minden alkalommal telt házzal futott – pontosan az, amit a hajóhangárok, vagy lakásszínházak nem tudnak visszaadni.

Az Operettszínház társulatát állva ünnepelte a közönség a Tel Aviv Operaházban.

az igazi „happening” hajóhangárokban és az egykori óvárosban megbúvó klubokban zajlik – ahol burkába öltözött, tigris-kontaktlencsét viselő, önmagát palesztinnak valló muzulmán srác ad performansz esteket. Nehéz ezzel a frissességgel harcolnia a sokférőhelyes színházaknak, amelyeket fenn kell tartani, meg kell tölteni, és fizetést kell adni a színészeknek, a világosítónak, a hangosítónak, a jegyszédőnek, meg a ruhatárosnak. Mi lehet hát a megoldás arra, hogy a közházak megőrizzék a relevanciájukat Izrael kulturális fővárosában? Természetesen a hagyományörzés.

Egy klasszikus új köntösben

A közházak – mint amilyen a Nemzeti Színház, vagy az Operaház – olyasmit nyújt a közönségnek, ami 2016-ban már-már „underground” művészetnek hat – épp úgy, ahogy egykor a gyorskaja Magyarországra való betörésekor kiürültek a „rendes” éttermek, ám ahogy ellepelt mindent a „streetfood”, ismét igény lett arra, hogy üvegpopaharokból igyunk, és asztalnál együnk.

stand up show-t – Israel Katorza, egy helyi humorista szolgáltatta, de az Operett színészei közül is majd’ mindenki megtanult egy-egy héber mondatot, néha teljes sorokat héberre cseréltek a dalszövegekben. A főhősnők, Rosalinda (Fischl Mónika) és Adél (Lukács Anita) mellett a Jolly Joker Orlovsky szereben Peller Károly, és persze Idaként a zseniális Oszvald Marika voltak az est leghangosabban ünnepelt csillagjai.

Karakteres arcél VS tehetség

Amikor elhagytam a színházat, azon merengtem, milyen sok évről, mennyi türelemnek kell lefolyni a Dunán (vagy a Jarkon folyón, ha már Tel-Aviv), hogy egy színész igazán kiteljesedhessen. Jó érzés volt látni, hogy Ottó barátom nemcsak magára talált, de őt is megtalálták – az igazi lehetőségek. Sok olyan színészt ismerek, aki bár végtelenül tehetséges, képességeit évekre pihentette, mert nem találta helyét a színházi palettán, és olyanokat is, akik bár mindig is jelen voltak, a nagy kiugrást nem tapasztalhatták meg, mert a médiagépezet és a marketingkampány egy másik, vele egykorú, akár sokkal kevésbé tehetséges üdvöskét tolt előre. Miért? Mert az élet nem fair. Vagy mert egy karakteres arcél PR szempontból fontosabb, mint a tehetség. Vagy mert egyszerűen még nem érett be az igazi siker. Ez persze a nemzetközi porondon is igaz, csak egy példa: Judi Dench már hatvanéves is elmúlt, mikor először Oscarra jelölték, az első díjra pedig 77 éves koráig kellett várnia.

Ha nincs kenyér, jó a kalács is

És hogy mi újság az Operett háza táján a tel-avivi turné után? A napokban mutatják be Lévay Szilveszter és Michael Kunze musicaljét, a Marie Antoinette-et – a budapesti előadás Lőrinczy Attila fordításában és Müller Péter Sziámi dalszövegeivel kerül a nézők elé. Kerényi Miklós Gábor rendezésében Polják Lilla és Vágó Bernadett hintik majd a rizsporos intrikát, Lajos király megformálói pedig Méz-száró Árpád Zsolt valamint Magócs Ottó lesznek. Versailles Tel-Avivban a budapesti Operettel? Miért ne? „Qu’il mangent de la brioche” – hangzik a Marie Antoinette hírhedt mottója. A népek cirksuz kell és kenyér... ha pedig az nincs, kaláccsal is jóllaknak. ■

Steiner Kristóf

Oscar-díjas a Saul fia

Az elsőfilmes Nemes Jeles László alkotása végigtartotta a 2015–2016-os filmfesztiválokat

Az egész világon hatalmas érdeklődés kísérte a február 29-i Oscar-díj átadását. A sok pozitív jelzés sejtette, hogy komoly esélye lehet Nemes Jeles László filmjének. Amit azonban addig csupán titkon reméltünk – valóra is vált: a külföldi filmek kategóriájában a Saul fia lett a 2016-os év Oscar díjasa. De pergeszük csak vissza egy kicsit az idő kerekét, hogy lássuk, milyen állomásokon keresztül menetelt a film a világhír felé.

2012

– Az elsőfilmes Nemes Jeles László filmtervének fejlesztését támogatja a Magyar Filmalap.

2013

– A Magyar Filmalap döntőbizottsága egyhangúlag megszavazza a filmgyártás támogatását.

2014

– Elkezdődik a film forgatása a Laokoon Filmgroupnál.

2015

– Elsőpróró siker a cannes-i világpremieren.

– A Sony Pictures Classics megveszi a film forgalmazási jogát.

– Több mint ötven országban elkelnek a forgalmazási jogok.

– Cannes-ban a filmkritikusok díját kapja a Saul fia.

– Napokkal később a Cannes-i Filmfesztivál nagydíját is elnyeri a filmalkotás.

– Az Oscar-díjra a Saul fiát választják Magyarország képviselőjéé.

– Magyarországi bemutató a Mozinét forgalmazásában.

– Amerikai fesztiválpremier, az újságírók a legjobb filmnek választják a Saul fiát.

– A külföldi filmes szaklapok évvértékelő toplistáinak élén a film.

2016

– A Saul fia első magyar filmként elnyeri a Golden Globe-ot.

– Harmincnyé év után újra van magyar Oscar-díj jelölt

– A Magyar Filmkritikusoktól a fődíj mellett további négy díjat kap a Saul fia.

– Az Oscar-díj átadása előtt még több mint ötven rangos elismerést kap a film.

Több sajtótájékoztatót is tartottak a film alkotói, melyeket óriási érdeklődés kísért – nem csak a filmes szakemberek és újságírók részéről. Mindez azonban akkor nem volt meglepetés.

Nemes Jeles Lászlónak ugyan már voltak kisebb jelentőségű filmjei, de erre a témára egy véletlen kapcsán figyelt fel. Ekkor állt össze a fejében annak megfilmesítése. A mai világban pedig ugyancsak időszerűvé vált, hiszen Európában is nagyon is előtérbe került a holokauszt, a rasszizmus. Az alkotó egyik fontos célja az volt, hogy ezt a kérdést felelevenítse azok számára, akik csak hallomásból tudnak a második világháborúban történt borzalmas eseményekről.

Az Oscar-díj átadása után került sor az újabb sajtótájékoztatóra, amelyre a rendező elhozta azt a bizonyos arany-szobrocskát is. A kis figurát, és persze a rendezőt, a főszereplőt és a film alkotóit vastappsal fogadták a Toldi moziban. Kik is ők? Röhrig Géza színész, Sipos Gábor és Rajna Gábor producerek, Zányi Tamás hangmérnök, Melis László zeneszerző, Rajk László látványtervező, Krasznahorkai Balázs, a rendező munkatársa, Zabezsinkj Éva casting direktor, Vági Zoltán történész és Bószörményi Gábor, a film hazai forgalmazója.

Csak úgy záporoztak a kérdések a rendezőhöz és a főszereplőhöz, ezek közül talán két érdekességet jegyezhetünk fel.

Nemes Jeles Lászlótól megtudtuk, hogy Steven Spielberg, a világhírű ame-

FOTO: KÉPROCKIA/FILMBŐL

riki író-rendező egy beszélgetésben elmondta neki, nem hitte volna, hogy az ő holokauszt-filmje, a Schindler listája után ilyen sokáig kell várni egy új, a témakörrel foglalkozó filmre.

A sajtóesemény másik érdekes mondata Röhrig Géza egy költői kérdése volt: vajon megérheti-e még Magyarország első, már a rendszerváltás után született miniszterelnökének beiktatását, és a leendő vezető túl tud-e majd lépni az ideológiai frontvonalakon, képes lesz-e kedélyesebben és gyakorlatiasabban irányítani az országot?

– Jó lenne – tette hozzá a főszereplő –, ha az a pillanat, amely az Oscar-díj-átadó éjszakáján összehozta a magyarokat, több lenne, mint egyetlen pillanat. ■

Lévai György

Lakatos, a cigánygyerek

Singer Arje elbeszélése

A második elemi úgy kezdődött, hogy Fishert áthelyezték a zsidó iskolába. Képtelen volt tovább küzdeni az antiszemizmussal osztályunkban. Így én maradtam az egyetlen zsidó nebuló. Ha netán osztálytársaim zsidóellenes hangulatban voltak, én kaptam kettőnk helyett az ütlegetést. Sajnos ez majdnem minden nap bekövetkezett.

Mellettem a padban Lakatos ült, a cigánygyerek. Hatalmas irodalmi tehetség volt, fogalmazásait állandó jelleggel felolvastatta tanító nénink, és ha valamilyen oknál fogva ott kellett hagynia az osztályt, Lakatosot bízta meg, hogy meséljen nekünk.

Máig előttem van a rövidnadrágos fekete fiú. Ott állt a dobogón és a gyerekek néma csendben figyelték szavait. Meséiben gyönyörű herceg-nők jelentek meg királyi palotákban, királyfiakkal, hercegekkel táncoltak, nevetgéltek, élvezték az életet. Minden alkalommal legyőzték a megjelenő ellenséget, fejeiket a vár tornyára tűzték, ahol a magyar zászló lobogott. Amikor tanító nénink visszatért az osztályba, Lakatos visszatért helyére mellém. Ha pár nap múlva újra soros lett, pont ott folytatta a történetet, ahol abbahagyta.

Lakatos barátomná vált. A tizórátmat megfélemeztem vele – nagyon szerettem a libamáját meg a kóser libató-pörtyűt. Ő maga, ha hozott is valamit, az csak száraz kenyér lehetett.

Egy szép tavaszi nap iskola után meghívtam őt a lakásunkba. A konyhán keresztül jöttünk be, Eszti, a szakácsnő a lecsó főzésével volt elfoglalva.

– Hol van az ágyad? – kérdezte új barátom.

– Várjál, bemegyünk a gyerekszobába. – Nem értette, miről beszéltek.

– Szóval a konyhán kívül van még egy szoba?

Nem válaszoltam. A gyerekszobában arról érdeklődött, hol alszanak a szülei.

– Hát nekik saját hálószobájuk van, az úriszoba és ebédlő után.

Ölömtonakkal játszottunk, együtt

ebédtünk. Nagyon tetszett neki minden.

Csak pár napra rá jöttem rá, miért csodálkoztam mindenben otthonunkban. Meghívott a pincelakásukba. Az egész egy szobából állt. A sparher volt a helyiség dísz, körül volt véve matracokkal, ott aludtak szülei és testvérekéi. Az ablak vasrácsán keresztül az utcán sétáló emberek cipőjére nyílt kilátás. Vizet az udvarból kellett vödörrel behozni, a közös illemhely csapjából.

Ebben a pincében találtam ki Lakatos barátom az ő meséit palotákról és hercegekről. Itt ugyan csak földpadló volt, de meséiben szőnyegek borították a parkettát.

Egyik nap, az iskolából hazafelé menet, golyóztunk. Ez alkalommal véletlenül én voltam a győztes. Üveg-golyók tömege húzta le zsebeimet.

Károlyi, az osztály királya rám üvöltött:

– Te Singer, vissza a golyókkal, amiket elloptál!

A többi gyerekek körülfogtak. Mindenki vissza akarta kapni a sajátját – amiket becsületesen nyertem.

Lakatos elém állt.

– Hagyjátok békén a Singert! Ő nyert és kész. Tanuljátok tőle.

– A cigány disznó védi a zsidót! Barátok! – ordította Károlyi.

Az első rúgást a térembe kaptam. Lakatos bicskát húzott ki cipőjéből. A fényes penge megcsillant a nap sugarában.

– Mindenki haza! – kiáltotta el magát barátom.

Senkinek sem volt mersze egy ilyen összecsapáshoz. Morogtak, de hazamentek.

***

A háború befejeztével meg akartam látogatni barátomat, Lakatosot. A szövetségeseim porrá bombázták a házat, amelynek a pincéjében lakott. Ott, a romok alatt feküdt első igazi barátom, a cigánygyerek. Talán ha ez nem következik be, hazája egy nagy íróval lett volna gazdagabb.

Igy csak én emlékezhetek meg róla. Ő volt az egyetlen osztálytársam, akit szerettem. ■

Pészachi ételek

A kovásztalan kenyér ünnepe (*hág hamacot*) a szabadságra, szabadulásra emlékezteti a zsidóságot. A kovásztalan kenyér, vagyis a pászka (*mácá, macesz, laska*) volt a szegények és a rabszolgák kenyere. Nevezik nyomorúság kenyérének (*lehem óni*) is, hiszen a rabszolgasorsban tengődő zsidóságnak ez volt a napi eledele. Az egyiptomi fogságból menekülő zsidóknak pedig nem volt idejük és módjuk megkeleszteni a tésztát. Balázs Ibi receptjei ehhez az ünnephez kapcsolódnak.

SZÉDER ESTE

Kocsonyás hal

Hozzávalók: 1 kilós ponty, 2 nagy fej hagyma, 2 szál sárgarépa, 1 szál fehérrépa, 1 gerezd fokhagyma, só, bors

A halat megsózzuk, és másfél-két órát állni hagyjuk. A hagymát a zöldségekkel, fűszerekkel fél órán át kevés vízben főzzük, majd belerakjuk a halat. Nagyon lassú tűzön közel másfél óráig pároljuk, majd óvatosan tálba szedjük és rászűrjük a levet. Sárgarépaszeletekkel, kemény tojással, petrezselyemmel díszítjük, majd hidegen megdermesztjük.

Aranyleves

Hozzávalók: 1 tyúk, 4 l víz, 1 hagyma, 3 szál sárgarépa, 2 szál fehérrépa, 1 karalábé, 1 zellergumó, 1 csomó petrezselyem, kis darab gyömbér, szemes bors

A feldarabolt tyúkot hideg vízben főni tesszük, ha forr, a szürkés habot leszedjük, majd a megtisztított zöldséget, fűszert hozzáadjuk. Lassú tűzön 2-3 órán át főzzük, maceszgombóccal tálaljuk.

Maceszgombóc

Egy egész vízbeáztatott pászkát összemorzsolunk, összekeverjük 4 egész tojással, 2 ek. libazsírral, 1,5 ek. vízzel, kevés törött borssal, sóval és annyi száraz, durván törött pászkát teszünk hozzá, hogy a massa jól összeálljon. Kis gombócokat formálunk belőle és 2 órai állás után belefőzzük a marha, vagy tyúkhúslevesbe.

Ananászos sült csirke

Hozzávalók: 1 közepes csirke, vagy 2 mell és 2 comb, 1 doboz ananászkonzerv (karika), 1 fej szálasra vágott hagyma, 2 kanál olaj vagy páros (párve) margarin, só

Az ananászkarikát a csirke mellénél és combjainál a bőr alá tesszük, megsózzuk. Az olajban vagy margarinban üvegesre pároljuk a hagymát, és a csirkére öntjük. Fóliával takarva pirosra sütjük.

Macesztorta csokoládékrémmel

Hozzávalók a tésztához: 6 tojás, 6 evőkanál cukor, 6 kanál maceszliszt, 2 kanál darált dió, csipet só

A tojásfehérjét felverjük keményre a cukorral és a csipet sóval. Egyenként hozzáadjuk a tojássárgákat. Hozzáadjuk a diót majd a maceszlisztet. Kikent maceszliszttel megszórt tepsibe öntjük és megsütjük.

Hozzávalók a csokoládékrémhez: 1 tojás, fél csésze cukor, 2 evőkanál kakaópor, 200 g margarin

A tojást összekeverjük a cukorral és a kakaóporral. Lábosban kis lángon összefőzzük, ha túl sűrű, kevés vizet öntünk hozzá. Még forrón hozzáadjuk a margarint, és addig keverjük, amíg elolvad. Hűtőben jól kifagyasztjuk, majd habverővel felverjük.

ÉTELEK PÉSZACHRA

Pészachi almás rétes

Hozzávalók: 5 egész maceszlap, 700 g hámozott, reszelt alma, 3 tojás, 6 evőkanál darált dió, 6 evőkanál cukor, kevés fahéj, kevés őrölt szegfűszeg, csipet só 3 dl bor, olaj

A tojásfehérjét 3 kanál cukorral, csipet sóval felverjük, hozzáadjuk a tojássárgákat, végül belekeverjük a diót. A reszelt almát a maradék cukorral, fahéjjal, szegfűszeggel ízesítjük, és egy kicsit megpároljuk. Egy tepsi aljába beletesszünk egy maceszlapot, megkenjük olajjal, borral meglocsoljuk, majd rétegezzük alma, dióstöltelék és lefedjük maceszlappal. Ezt is meglocsoljuk borral, és ismét alma majd diós töltelék következik. Az utolsó maceszlapot megkenjük olajjal, borral meglocsoljuk, hogy sütés közben meg ne száradjon. Addig sütjük, amíg szép piros nem lesz. Kicsit pihentetjük, majd kockára vágjuk.

Mi az a macesz?

A macesz – mácá – kelesztetlen tésztából készült sült lap, amelyet vízből és az őt fő gabona-fajta valamelyikéből készítenek. A gabonát és a belőle őrölt lisztet gondosan óvni kell, nehogy idejekorán vízzel érintkezzen, vagy élesztő-anyag jusson a közelébe. A sütési eljárás ideje nem lépheti túl a liszt és a víz összevegyítésétől számított tizennyolc percet.

„Tartsátok meg a kovásztalan kenyér ünnepét... nemzedékről nemzedékre örök rendelkezés szerint.” (2Mózes 12:17.)

Borscs

Hozzávalók: 3 l víz, 1 kg marhahús, 1 kg marhacsont, 8 db hámozott, reszelt cékla, 2 apróra vágott hagyma, 3 gerezd zúzott fokhagyma, 1 evőkanál só, 3 evőkanál cukor, 1 citrom leve, 2 tojás

A húst és a csontot főni tesszük, majd forráskor lehabozzuk. Beleadjuk a reszelt céklát, a hagymát és a fokhagymát, sózzuk, majd mérsékelt hőfokon, két órán át főzzük. Hozzáadjuk a cukrot, a citromlevet, és még fél órát főzzük. A két nyers tojást villával felverjük, s tálalás előtt a forró levesbe öntjük.

Bundás macesz

Hozzávalók: 3 maceszlap, 3 tojás, só, olaj a sütéshez

A maceszlapokat nagyobb csikokra törjük, meleg vízzel leöntjük, majd kettőt-hármat összeragasztva a felvert tojásba mártjuk és forró olajban pirosra sütjük.

Avokádó pástétom

Hozzávalók: 2 db kemény tojás, 1 fej apróra vágott hagyma, 1 kanál margarin, 1 db avokádó, só, bors, citromlé, kevés őrölt szerecsendió

A hagymát a margarinban üvegesre pároljuk, belereszeljük a kemény tojást, és hozzáadjuk a hámozott, villával áttört avokádót. Fűszerezzük, majd ízlelesen tálba téve paradicsommal, olajbogyóval díszítjük.

VEGA SAROK

Hajdina batátával

Hozzávalók: 1 bögre hajdina, 1 fej kockára vágott vöröshagyma, kevés olaj, só, bors, majonanna, kurkuma, fokhagymapor, 1 nagyobb édesburgonya

Kevés olajon üvegesre pirítjuk a hagymát. A hajdinát alaposan átmoszuk, majd hozzáadjuk a hagymához és 2-3 percig együtt pirítjuk. Felöntjük két bögre vízzel és fűszerezzük. Negyedórát főzzük. Közben a batátát apró kockákra vágjuk és kevés olajon megpirítjuk. Hozzákeverjük a tűzről levett hajdinához, tíz percre lefedjük, de már nem főzzük tovább.

OLVASÓI RECEPTEK

Kirándulós diós kifli

(nem pészachra!)

Hozzávalók: 200 g vaj, 200g tejfől, 2½ csésze liszt, 2 csésze darált dió, 1 csésze cukor, 1 tojás

A vajat, a tejfölt és a lisztet összegyúrjuk, 3 egyforma gombócot készítenek belőle. 15 percre hűtőbe rakjuk. Mindegyik gombócot kerekre nyújtjuk, és 12 cikkre vágjuk. A tojásfehérjét kicsit felverjük és összekeverjük a dióval és a cukorral. Ebből a töltelékbelől tesszünk a cikkek szélesebbik végére és felcsavarjuk. A tojássárgájával megkenjük, és 180 fokon megsütjük. **Beküldő: Dobos Margit**

A HÓNAP SZERZŐJE Schnapp Lea

Schnapp Lea az izraeli magyar közösség írófenoméje – évtizedek óta aktív a helyi és nemzetközi magyar médiában, tizenkét könyve jelent meg magyarul. Bár több mint hat évtizede Izraelben él, ahol magát nem bevándorlónak, csupán visszatérőnek tekinti, mégis máig anyanyelvén, magyarul ír.

Kun Leaként született Kiskunfélegyházán, onnan deportálták Auschwitzba, ahol egész családját elvesztette. Tizenhat évesen tért vissza a táborból, nem sokkal később Budapesten találkozott férjével, 1950-ben, háromhónapos kisfiukkal együtt vándoroltak ki Izraelbe.

Az Új Kelet olvasói évtizedek óta élvezhetik Schnapp Lea írásait - riportokat és beszámolókat, visszatekintéseket és – sokszor – merengéseket. Az író nő ihletet merít mindennapi életéből, gyermekei, unokái ügyes-bajos dolgaiból – és múltjából, a harmonikus félegyházi gyermekkorból és az utána következő borzalmakból, melyekről elszántan mesél, oktat, hogy ne merülhessenek feledésbe a vészorszak áldozatai és traumái. Schnapp a jeruzsálemi holokauszt múzeum, a Jad Vásem aktív önkéntese, aki szemtanúként tart előadásokat mindarról, amit a holokauszt alatt átélt.

Héber-hablaty

EZÜTTAL AZ IZRAELI SZLENG VILÁGÁBAN KALANDOZUNK

..... Imelda Clay .....

fokú szavakéval. A kettő nem gátolja egymást, sőt. A vicces, különleges, néhol trágárabb szavak mintegy ugrodészkául szolgálhatnak bizonyos helyzetek áthidalásához – illetve közelebbi ismeretségek kialakításához. Remélem örömötöket fogjátok lelni hetente egy-egy új szó tanulásában – majd annak kipróbálásában később. Csak bátran, aki mer az nyer alapon, garantáltan mindenkinek mosolyt fogtok csinálni az arcára, mikor magyar akcentussal héber szleng szavakat szóttók mondanivalótokba.

Első szóként mellékevet ajánlanék melyet már biztos hallottatok, csak talán nem tudtatok, mit jelent. Használhatjuk tárgyra, személyre, fogalomra, vagy amikor általános meglegedésünket szeretnénk kifejezni. Ha valami jó, szuper, isteni, „nyomja”. Így a szleng elsajátítása egy időben történhet a normál alap-
Á H L Á vagyis אהלא

A HÓNAP BLOGJA Tudózsido www.tudozsido.com

Nathan Schlesinger hírblogja véleményét formál, közösséget kovácsol, és szórakoztat. Nem fél az ellentmondásos tartalmaktól, de közben megbékít és összehoz – humorral, hírekkel és persze vitákkal.

A sokoldalú szerző megfogalmazásában a zsidó identitás el-sősorban kulturális, spirituális kötődést jelent. Még 2003-ban tartott előadást a budapesti Bálint Házban, amikor is így fogalmazott:

„Milyen zsidó érdekeket kell képviselni? A zsidóság alapvető érdeke, hogy békében, nyugalomban élhessen hazájában. A magyar zsidóság alapvető érdeke, hogy senki ne vonhassa kétségbe, hogy Magyarország a hazája. A zsidóság érdeke, hogy megvédhesse magát az antiszemitizmusból, és a többségi társadalomban elősegítse azokat a folyamatokat, amelyek az antiszemitizmust szalonképtelenné teszik. A magyar zsidóság érdeke, hogy közel három évszázados hazai történelmét megalkuvó hamisítások nélkül megismerhesse, és a többségi társadalommal is megismerhesse. A zsidóság érdeke, hogy minden nap háborítatlanul követhesse ősi

szokásait, kultúráját ápolhassa, nyelvét használhassa. A zsidóság érdeke, hogy felismerje, és elfogadjassa azt, ami a többségi társadalomtól megkülönbözteti, és azt is, ami összeköti. A zsidóság érdeke, hogy identitását ne csak a Holokauszthoz kössék.”

Nathan Schlesinger alter-zsidó híroldala ezért dolgozik – vitát indít, szórakoztat és tájékoztat. Megtalálhatóak itt a magyar zsidó közélet hírei, csakúgy mint a aktuálisan a neten köröző azonban pont azt mutatja, milyen is (lehetne) a mai magyar zsidó identitás – antiszemitizmus, holokauszt és az összes többi ránehezedő teher nélkül.

Könnyed, szórakoztató oldal a Tudózsido, de ha valaki naprakész akar maradni a magyarországi közösség életével, az őket foglalkoztató kérdésekkel, és a napi zsidó politika híreivel az is kezdje a blogot. Nem fogja megbánni. ■

számít és heccelni lehet vele főleg „macsó” férfi ismerőseinket megfelelő helyzetekben. *Pl.: Eje sáfán át!* – vagy mint ahogy a *Vissza a jövőbe* című filmben: *McFly má átá sáfán?* – *Mi az, McFly, nyuszi vagy?* Ezt a szót, ha nem az állatra, hanem a tulajdonságára célunk, kizárólag himmben használjuk – úgy látszik a lányok nem kapják fel a vizet kellőképpen ha nyuszinak szólítják őket.

Vizont az ebből képzett ige, azaz a LEHISTÁFEN vagyis להשתאף már mindkét nemre alkalmazható. *Lehistáfen*, azaz úgy viselkedni mint egy nyúl, és *histáfen/histáfná*, vagyis inába szállt a bátorsága, az utolsó percben meggondolta magát, elszaladt a feladat elől. „Megnyusziódott”.

Akkor használatos, mikor valamilyen tervezett cselekedetet valakinek mégsincs bátorsága véghezvinni, *pl.: Bászof Joszi histáfen velo háláh lemeszibá.* – *Végül Joszinak inába szállt a bátorsága és nem ment el a buliba.*

Jövő időben biztatni is lehet vele, *pl.: Al tisztáni lifnéj hászof!* – *Ne rezelj be pont a végén!*

Remélem élvezettel fogjátok használni ezeket a kifejezéseket. Mindenkinek *áhlá* hetet kívánok és *ál tisztáfnu!* ■

Pészah – Nagytakarítás kívül-belül

Kabbalista asztrológia Karen Berggel, a Kabbala Központ spirituális igazgatójával

Az évnek ebben a szakaszában sokan találjuk magunkat valamilyen tavaszi nagytakarítás kellős közepén. Azoknak például, akik a Pészahra készülnek, a nagytakarítás az ünnepi előkészületek fontos része, amikor a legkisebb kenyérmorzst vagy kovászos ételt is kitaraktjuk.

A kabbalisták szerint azonban a Pészah nem egy vallásos ünnep. Sokkal inkább egy spirituális ablak, amin keresztül egy másik spirituális szintet érhetünk el, függetlenül a hitünktől. Ezért ahogy az asztrológiai hónapok befolyásolnak minket a csillagjegyükéntől függetlenül, úgy mindannyiunkra hatással lehet a Pészah, akár tartjuk ezt az ünnepet, akár nem.

Szóval akkor miről is szól ez a takarítás? A válasz az, hogy amiről itt beszélünk, igazából nem külső tisztítást jelent.

Az életben sokan szeretnék felszabadulni az olyan kihívások terhe alól, mint a párkapcsolati nehézségek, anyagi gondok, vagy az egészségünk miatti aggodalom. Ezenkívül szeretnénk szabadon hinni amiben csak akarunk, és úgy élni, ahogy akarunk.

Ahhoz, hogy megtaláljuk ezt a szabadságot, magunkba kell néznünk és megkeresnünk azokat a dolgokat, aminek változtatnunk kell – az egónkat, a haragunkat, vagy a negatív érzelmeinket. A takarítás valójában erről szól. Azt a munkát, amivel megtisztítjuk a környezetünket kívülről is, azért véghezvük el, mert ezzel a fizikai aktivitással hozzuk létre az edényünket, vagyis egy helyet az áldások számára.

Lényegében a mi felelősségünk az, hogy a spirituális erőfeszítéseink segítségével elűtessük a magot, amiből áldások nőnek, és létrehozunk egy olyan tiszta helyet, ahol a Fény kivirágzik.

Ahhoz, hogy ezt elérhessük, arra van szükség, hogy belülről is kipucoljuk az összes tavalyról megmaradt „kovászt” és tisztaságot teremtsünk önmagunkban.

A Vörös-tenger kettéválasztása a legismertebb esemény a Pészah történetében. Mielőtt az egyiptomi sereg elérte volna az izraelitákat, azok könyörögni kezdtek Istenhez, aki így felelt: „Ugorjatok a vízbe.” Ők így is tettek, ezt követően a Vörös-tenger kettévált, és az izraeliták szabadok voltak. Mekkora csoda!

Ám a Kabbala felfedi az igazságot: nem Isten választotta ketté a tengert, hanem az emberek! Ráadásul mielőtt az ima működni kezdett volna, egy fizikai cselekedetre is szükségük volt. Ez a titok Isten válasza, az „Ugorjatok a vízbe” mögött.

Az izraelitáknak teljes bizonyossággal kellett a vízbe ugraniuk, demonstrálva isteni erejüket, tudván, hogy a

dolog csakis jól végződhet. Természetesen amikor ott álltak a tengerparton, a Fáraó seregének gyors közeledését figyelve, tele voltak kétségekkel és félelemmel. De Mózes emlékeztette őket a bennük rejlő szikrára, ők pedig meditálni kezdtek, a gondolatuk erejét használva arra, hogy ezeket a spirituális erőket mozgósítsák.

Viszont az érdekes dolog az, hogy egyetlen vízmolekula sem mozdult meg addig, míg az izraeliták nem győzték le a kétségeiket, és teljes hittel a vízbe nem ugrottak. Egyetlen csepp sem indult meg, amíg nem voltak nyakig a vízben! Amikor a vízszint elérte az orrukat, ők továbbra is biztosak voltak az erejükben, és ekkor a víz kettévált előttük, utat engedve nekik a szabadság felé.

Mi a lecke? Ahhoz, hogy az Anyatermészet törvényei fölé emelkedjünk, kordában kell tartanunk a kétségeinket, és teljes bizonyossággal kell haladnunk előre. ■

REJTVÉNYSAROK

MŰVÉSZSAROK Melyik festő műve az alábbi, 1887-ben készült Jaffai piac c. kép?

KÜLÖNBÉSGKERESŐ Elrejtettünk öt eltérést a két kép között, találd meg őket!

SKANDINÁV A megfejtés Véghelyi Balázs gondolata

KIS RÉSZE	ELEKTRONVOLT	AGAZAT	TÖKÉS RÉCE	NAGYON BONYOLULT, ERŐS-TELLEN (IRÁG)	MEGFJTÉS 2. RÉSZÉ
MEGFJTÉS 1. RÉSZÉ	AZ ELSŐ BETŰ	FÖLDŰT	RŐD SZÉLEI	KETTŐS-BETŰ	
NAGYOBB FŰZET	HŐVÖS ÉVSZAK	ÚJ-ZÉLANDI GÉPKOCSI JELZÉSE	KOROM-SÓTET	AZ ELT LÉTREHOZÓ SZERZŐDÉS	
CICOMA					
ÉVÁGY					
				GYAKORI IGEVŐ	
				DOHÁNY	
		PARKOLÓ		DUPLÁN: A VÍZEK VÁROSA	NOMEN NESCIO. RÓV.
		NEMERI RANG		SŐR VEJYJELLE	IZ VEGI
IDŐCÉPTEL	MÁVOS	FINOM DESSZERT			DUNÁNTŰLI SPORTKLUB
RADIUZS	SOPRONI TELEPÜLÉS				CSCÓALKOZÓ HANG
BEVÁLT. KIPRÓBÁLT			APÓKA		HONG-KONG
			NEVELŐ		NÉMA BLGZI
ARANY. OLASZUL		AZONOS ZENEI HANGOK			NEM KÜLI
PIRKADAT		HÁZJÁLLAT			EMBERI ERŐFORRÁS MANGEMENT
VASÚT-ÁLLOMÁS		DUPLÁN: GYEREK-JÁTÉK		NEM AZ	
BANK-KÁRTYA MÁRKA		DIEZ CSARNOK		FAVORONA	
			HOLLAND LÉGI-TÁRSASÁG		TUNÉZIA OK. JELZ.
			TELT HÉTKÖZ RÓV. FÖHÖ.1		INTERNETES CSEVEGŐ PROGRAM
VÉG KEZDETEI	ÁLLAM-SZÖVETSÉG			RÓMAI 1001	
LITER	NÉMA LEHAI			AZONOS HANGSZÖK	
FABULA					ELEKTRON
	G				

A rejtvény megfejtését a következő címre várjuk: ÚjKelet Tel Aviv, Derech Hahagana 136. 6742297 A helyes megfejtők nevét az áprilisi lapszámban tesszük közzé.